

PERIODIZATION AND NATURE OF THE MODERN RUSSIAN-UKRAINIAN WAR (2014–2022) IN UKRAINIAN SCIENTIFIC DISCOURSE

Ilnytskyi V. I., Haliv M. D., Kutska O. M.

INTRODUCTION

Periodization and characterization of historical facts, processes, events, and phenomena are among the key tasks of historical research and an integral component of theoretical comprehension of the past. The same applies to the complex and multifaceted historical phenomenon of the ongoing Russian-Ukrainian war, which has persisted since 2014 and has drawn the attention of researchers (historians, sociologists, political scientists, philosophers, economists, psychologists, educators, national security experts, public administration specialists, etc.) due to its critical significance for shaping the modern geopolitical model of Europe and the world. Understanding the historical origins of the conflict, its civilizational, geopolitical, intercultural, and ideological anatomy compels Ukrainian scholars to determine the periodization and nature of the war. Undoubtedly, their classification approaches and explanatory frameworks deserve historiographical generalization.

The bibliographic index “Russian-Ukrainian War. Part 1: The Undeclared War (February 20, 2014 – February 24, 2022): A Recommended Index”¹ includes 715 works dedicated to various aspects of the unconventional Russian-Ukrainian war. These works cover topics such as military operations in Eastern Ukraine, the occupation of Crimea, the occupation regime in Donbas and Crimea, Ukraine’s diplomatic efforts to restore its territorial integrity, the volunteer movement, and the issue of internally displaced persons. Although not all of these works focus specifically on the periodization and characterization of the war, many contain relevant reflections by the authors on this subject. At present, there are relatively few dedicated historical studies on the periodization and nature of the Russian-Ukrainian war. Notably, the first historiographical analysis of Ukrainian scholars’ perspectives on this issue was conducted by Mykhailo Hrebeniuk, Valerii Hrytsiuk,

¹ Левченко Ю. І. Російсько-українська війна. Ч. 1: Неоголошена війна (20 лютого 2014 – 24 лютого 2022): рекомендаційний покажчик [Електронне видання]. Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2022. 149 с.

and Mykhailo Shchypansky in their study “Historical Periodization of the Anti-Terrorist Operation in Eastern Ukraine (April 14, 2014 – April 30, 2018).” Subsequently, the issue of periodization was further examined by Mykola Haliv and Vasyl Ilnytskyi². Among the works dedicated to the nature of the war, the studies by V. Smolii and O. Yas³, A. Kyrydon and S. Troian⁴, V. Hrytsiuk and O. Lysenko⁵, P. Hai-Nyzhnyk⁶, Mykola Haliv, and Vasyl Ilnytskyi stand out as those that most explicitly address this theoretical issue⁷. The reflections of foreign researchers on various aspects of the Russian-Ukrainian war

² Ільницький В., Куцька О. Періодизація російсько-української війни (2014–2022) в українському науковому дискурсі. *Проблеми гуманітарних наук: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія Історія*. 2023. Вип. 13/55. С. 162–177. DOI: 10.24919/2312-2595.13/55.283087; Галів М., Ільницький В. Характер сучасної російсько-української війни (2014–2023): вітчизняний історіографічний дискурс. *Проблеми гуманітарних наук: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія: Історія*. 2023. Вип. 13/55. С. 47–73.

³ Смолій В., Ясь О. Сучасна російсько-українська війна у світлі пост колоніалізму. *Вісник Національної академії наук України*. 2022. Вип. 6. С. 3–16.

⁴ Киридон А. М., Троян С. С. Цивілізаційна війна 2014–2022 рр.: національно-визвольна війна України XXI століття (теоретичний дискурс). *The Russian-Ukrainian war (2014–2022): historical, political, cultural-educational, religious, economic, and legal aspects: Scientific monograph*. Riga, Latvia: “Baltija Publishing”, 2022. С. 523–534; Киридон А., Троян С. Чи можна Російсько-українську війну 2014–2022 рр. назвати відкладеною або відтермінованою великою війною в Європі, яка повинна остаточно завершити перехід до нової системи міжнародних відносин? *ПЕРЕЛОМ: Війна Росії проти України у часових пластах і просторах минувшини. Діалоги з істориками*. У 2-х кн. Кн. 1 / Відп. ред. В. Смолій; Упоряд.: Г. Боряк, О. Ясь. Київ: Інститут історії України, 2022. С. 188–189.

⁵ Грицюк В., Лисенко О. Війна Російської Федерації проти України: воєнний, міжнародно-правовий, геополітичний та економічний виміри. *Український історичний журнал*. 2023. Вип. 2. С. 5–33; Лисенко О. Є. Феноменологія війни Росії проти України як об’єкт гуманітарних досліджень (за матеріалами доповіді на засіданні Президії НАН України 25 травня 2022 р.). *Вісник Національної академії наук України*. 2022. Вип. 7. С. 85–98.

⁶ Гай-Нижник П. П. Російсько-українська війна – війна за життя (2014–2022 рр.): періодизація. *The Russian-Ukrainian war (2014–2022): historical, political, cultural-educational, religious, economic, and legal aspects: Scientific monograph*. Riga, Latvia: “Baltija Publishing”, 2022. С. 452–465.

⁷ Ільницький В., Куцька О. Періодизація російсько-української війни (2014–2022) в українському науковому дискурсі. *Проблеми гуманітарних наук: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія Історія*. 2023. Вип. 13/55. С. 162–177. DOI: 10.24919/2312-2595.13/55.283087

have been examined by Vitalii Telvak, Vasyl Ilnytskyi, and Yuliia Talalai⁸. Additionally, various aspects of memory policy formation in Ukraine regarding the current war have been explored⁹. The works of Mykola Haliv and Vasyl Ilnytskyi also hold significant theoretical and methodological value¹⁰.

Certain aspects of defining the causes, nature, and characteristics of the war have been examined by Vasyl Ilnytskyi, Mykola Haliv, Oresta Karpenko, Mykola Hlibishchuk, and Volodymyr Starka¹¹. Given the

⁸ Ільницький В., Тельвак В., Талалай Ю. Сучасна російсько-українська війна на шпальтах «The British Army Review» (2022–2024). *Проблеми гуманітарних наук: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія Історія*. 2024. Спецвипуск. С. 130–146; Ilnytskyi V., Telvak V. Ukraine Under the Conditions of the Second Year of Existential War in Analysts' Reflections of the Warsaw Centre for Eastern Studies. *Skhidnoevropeiskyi Istorychnyi Visnyk East European Historical Bulletin*. 2024. Vyp. 31. Pp. 218–237. DOI: 10.24919/2519-058X.31.306344; Telvak V., Ilnytskyi V. A Year of Existential War in Analytical Reflections of the Warsaw Centre for Eastern Studies. *Skhidnoevropeiskyi Istorychnyi Visnyk – East European Historical Bulletin*. 2023. Vyp. 27. P. 249–258. DOI: 10.24919/2519-058X.27.281552

⁹ Ільницький В., Царик Р. Матеріально-культурні аспекти увічнення пам'яті українських захисників і захисниць під час російсько-української війни (2014–2024). *Вісник Черкаського університету. Серія історичні науки*. 2024. Вип. 2. С. 105–116.; Ільницький В., Царик Р. Пізнавально-інформаційні та виховні заходи щодо ушанування пам'яті учасників і жертв російсько-української війни (2014–2024). *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2024. Вип. 81 (2). С. 4–13.; Ільницький В., Царик Р. Формування історико-меморіального наративу сучасної російсько-української війни. *Українські історичні студії*. 2025. Вип. 17(59). С. 213–224.

¹⁰ Haliv M., Ilnytskyi V. Education between “class” and “nation”: the influence of the theory of class struggle on Ukrainian educational historiography (1920s–1980s). *Echa Przeslosci*. 2023. Vyp. 24 (2). Pp. 123–139. DOI: <https://doi.org/10.31648/ep.9671>; Haliv M., Ilnytskyi V. The methods of internal criticism of written sources in the works of ukrainian historians: on the example of scientific narratives on the history of education (1840s–1930s). *Annales Universitatis apulensis. Series Historica*. 2021. Vyp. 1 (25). Pp. 281–297. DOI: 10.29302/auash.2021.25.1.14; Ilnytskyi V., Haliv M. Theoretical Argumentation in the Historical Narrative of Ukraine of the Second Half of the 19th – First Half of the 20th century (on the Example of Research in the History of Education). *Eminak: Scientific Quarterly Journal*. 2022. Vyp. 3 (39). Pp. 66–80.

¹¹ Галів М., Ільницький В., Карпенко О. Проблематика геноциду Росії щодо українців в українських засобах масової інформації (2022–2024). *Новітня доба*. 2024. Вип. 12. С. 75–96.; Глібішук М., Ільницький В., Старка В. Як ідеологічні засади білогвардійського руху вплинули на світогляд В. Путіна. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2022. Вип. 53 (1). С. 12–21.; Ільницький В., Старка В., Галів М. Російська пропаганда як елемент підготовки до збройної агресії проти України. *Український історичний журнал*. 2022. Вип. 5. С. 43–55. DOI: 10.15407/uhj2022.05.043

accumulation of a significant number of studies in Ukrainian historical scholarship on the history of the modern multidimensional conflict between Ukraine and Russia, we consider it necessary to examine researchers' views (primarily those of historians) on the periodization and nature of the ongoing Russian-Ukrainian war.

1. Periodization of war

The first attempt to periodize the Russian-Ukrainian war was made in the work "Invasion of Ukraine: Chronicle of Russian Aggression" by a team of authors including Dmytro Tymchuk, Yurii Karin, Kostiantyn Mashovets, and Viacheslav Husarov. The initiative for this publication came from the civic organization "Center for Military-Political Studies", which began studying the Russian threat to Ukraine after the Russian Federation's attack on Georgia in 2008. This work presents the two-year efforts of the volunteer intelligence and information group "Information Resistance". It compiles a vast amount of factual material that characterizes the specifics of Russian aggression and its initial phase. The text is supplemented with maps, allowing for a visual comprehension of the development of events¹².

Subsequently, researchers from the Center for Military-Strategic Studies of the Ivan Cherniakhovskyi National Defense University, together with other structural units of the Ministry of Defense, conducted a scientific periodization of the war in the "White Book of the Anti-Terrorist Operation in Eastern Ukraine (2014–2016)". Before the full-scale invasion on February 24, 2022, Ukrainian researchers used various definitions to describe Russian aggression, including "hybrid war," "network-centric war," "fourth-generation war," and "insurgency war." However, the authors of the study, relying on national legislation and international law, justified the appropriateness of terms such as "armed conflict," "aggression," and "hybrid war." In subsequent studies, these definitions became commonly used. The chronology of events in the work was brought to 2016, for objective reasons, since it was published in 2017. So, the authors identified two periods: Period I (early April - September 5, 2014) – the fight against Russian hybrid aggression, active actions of the ATO forces to liberate the territory of Donetsk and Luhansk regions from Russian terrorist cells, repelling the

¹² Тичук Д., Карін Ю., Машовець К., Гусаров В. Вторгнення в Україну: хроніка російської агресії. Київ: Брайт Букс, 2016. 240 с.

invasion of Russian troops; Period II (from September 5, 2014) – localization of the conflict in certain areas of Donetsk and Luhansk regions. The periods, in turn, were divided into 7 stages: The first period consisted of three – the deployment of the armed conflict in Eastern Ukraine by the Russian special services (April – June 2014), the liberation of the territory of Eastern Ukraine from Russian terrorist cells (July 1 – August 24, 2014), the invasion of military units and subdivisions of the Russian Armed Forces into the territory of the Donetsk and Luhansk regions of Ukraine (August 25 – September 5, 2014); The second period is the stabilization of the contact line in Eastern Ukraine (September 5, 2014 – January 14, 2015), the repulsion of the second offensive of the Russian occupation forces (January 15 – February 20, 2015), the strengthening of the defense line in Eastern Ukraine (February 21, 2015 – September 20, 2016), the disengagement of forces and means of the parties to the conflict (from September 21, 2016). The value of the given periodization lies in the fact that it quite reasonably covers the course of the main military events, their dynamics, with an emphasis on the presence of the armed forces of the Russian Federation on the mainland of Ukraine since the beginning of the armed aggression¹³.

The renowned scholar, Doctor of Historical Sciences, and Professor Pavlo Hai-Nyzhnyk has also dedicated his research to the issue of periodization. In 2018, he examined the first phase of the Russian-Ukrainian war in the East, which, according to his classification, spanned from March 1 to August 24, 2014. At the same time, we consider debatable the assertion that Oleksandr Turchynov's order to withdraw Ukrainian troops from the Crimean Peninsula “meant Ukraine's capitulation and refusal to defend its territorial integrity and sovereignty by military means”¹⁴, given that the Anti-Terrorist Operation (ATO) was declared on April 13, 2014, followed by the defense and liberation of temporarily occupied territories. Notably, in his subsequent work, P. Hai-Nyzhnyk developed an expanded periodization of the war, in-

¹³ Руснака І. (заг. ред.). Біла книга антитерористичної операції на Сході України (2014–2016). Київ: Національний університет оборони України імені Івана Черняхівського, 2017.

¹⁴ Гай-Нижник П. Війна на сході України: перша фаза (1 березня – 24 серпня 2014 р.). *Війна на Донбасі. 2014–2017 рр.: зб. наук. праць за матеріалами III Всеукраїнської наукової військово-історичної конференції*, 19 квітня 2018 р. Київ, 2018. С. 30.

corporating the full-scale invasion into his analysis. He identified seven periods: Period I – Occupation and annexation of the AR Crimea (February 20 – March 24, 2014) – “Front without resistance”; Period II – Anti-terrorist operation (March 1 (officially – from April 13) – August 24, 2014) – “Home front”; Period III – Russian invasion of Donbas (August 24, 2014 – February 19, 2015) – “Eastern Front: Donbas battle”; Period IV – Positional war (February 20, 2015 – September 20, 2016) – “Eastern Front: Minsk trap”; Period V – “Weak” war (September 20, 2016 – May 20, 2019) – “Eastern Front: “Normandy” trenches”; VI period – Waiting War (May 20, 2019 – February 23, 2022) – “Eastern Front: Diversions of Peace”; VII period – Total War (February 24, 2022 – ...) – “The Battlefield of Five Fronts”. At the same time, each of them is sufficiently substantiated and characterized. The scientist details the author’s opinion that the withdrawal of Ukrainian troops from Crimea was a capitulation and a refusal to defend its statehood in a much broader way: “The new Ukrainian military-political authorities in the persons of Acting President and Chairman of the Verkhovna Rada O. Turchynov, Prime Minister A. Yatseniuk and Acting Minister of Defense I. Teniukh from the very beginning of the Russian invasion ordered the units of the Armed Forces of Ukraine that remained loyal to Ukraine not to attack the enemy and not to offer armed resistance to the invader. These figures categorically rejected the proposals and developments regarding the task of counterattacking the enemy and thus committed a crime against the people of Ukraine, and their actions clearly bear the hallmarks of high treason”¹⁵.

The co-author of this study, Doctor of Historical Sciences and Head of the Department of Military History at the Hetman Petro Sahaidachny National Academy of Ground Forces, Olesia Kutska, proposed her own periodization of the Anti-Terrorist Operation (ATO), distinguishing two periods: the maneuver phase (April 13 – September 5, 2014) and the positional phase (September 6, 2014 – April 2018). Each of these periods was divided into several stages: the first into five and the second into nine, with their chronological boundaries determined by the course of military events. At the same time, the author

¹⁵ Гай-Нижник П. П. Російсько-українська війна – війна за життя (2014–2022 рр.): періодизація. *The Russian-Ukrainian war (2014–2022): historical, political, cultural-educational, religious, economic, and legal aspects: Scientific monograph*. Riga, Latvia: “Baltija Publishing”, 2022. С. 454.

noted that the proposed periodization is not exhaustive and may be revised and refined¹⁶.

A number of researchers also tried to distinguish the periodization of the Anti-Terrorist Operation (ATO), which lasted from April 13, 2014 to April 30, 2018 and was an important component of the Russian-Ukrainian war. In particular, Mykhailo Hrebeniuk, Valeriy Hrytsiuk, and Mykhailo Shchypansky distinguished: the initial period of Russian armed aggression – the seizure of the Autonomous Republic of Crimea; the first period of the armed conflict in Eastern Ukraine (April – September 5, 2014); the second period (September 5, 2014 – April 30, 2018). The stages are similar in names and chronological framework to the “White Book of the Anti-Terrorist Operation in Eastern Ukraine (2014–2016)”, because the same scientists worked here. However, given the publication of the article in 2020, the II period of the armed conflict in mainland Ukraine has been expanded: the 7th stage is the disengagement of forces and equipment (September 21, 2016 – November 2017); the 8th – improvement of the system of command and control of troops (forces), completion of the ATO (November 2017 – April 2018). The separation of each stage is due to the nature and content of the hostilities, each of which is thoroughly characterized and covered¹⁷. In other scientific investigations, the authors examined each of the periods in even more detail, illustrating them with battle maps¹⁸. In general, these works are currently the most scientifically substantiated and detailed regarding the conduct of the ATO, but they do not contain a general periodization of the course of the Russian-Ukrainian war. In addition, it is worth noting that the authors did not set such a goal in their research.

¹⁶ Куцька О. Антитерористична операція на Сході України (2014–2018 рр.): етапи та їх характеристика. *Людина і техніка у визначних битвах світових воєн XX ст.: Збірник доповідей Міжнародної наукової конференції* (Львів, 25–26 червня 2019 р.). Львів, 2019. С. 16–18.

¹⁷ Гребенюк М., Грицюк В., Щипанський М. Історична періодизація антитерористичної операції на сході України (14 квітня 2014 – 30 квітня 2018 рр.). *Український історичний журнал*. 2020. Вип. 4. С. 176–191.

¹⁸ Hrebeniuk M., Hrytsiuk V., Shchypansky P. The Main Events of the First Period of Armed Conflict in the East of Ukraine (April – September 2014). *Codrul Cosminului*. 2018. Vyp. 24 (2). Pp. 377–408.; Hrebeniuk M., Hrytsiuk V., Shchypansky P. Key Events of the Second Period of the Armed Conflict in the East of Ukraine (05.09.2014 – 30.04.2018). *Codrul Cosminului*. 2020. Vyp. 26 (2). Pp. 357–378.

Specialists of the Scientific Research Center of Military History of the Ivan Chernyakhovskyi National Defense University of Ukraine have prepared information and reference material for secondary education institutions. In it, they divided the Russian-Ukrainian war into three periods and a number of stages, similar to those outlined above. Each of them is scientifically substantiated, revealed and key events are highlighted¹⁹.

Doctor of Historical Sciences, Professor of the National University “Ostroh Academy” Volodymyr Trofymovych and his graduate student Vitalii Benchuk also proposed their own periodization using the example of the armed aggression of the Russian Federation in the Donetsk region. They bring the chronology of events up to 2021 and highlight its five main stages: the first (February – April 12, 2014) – socio-political confrontation between supporters of a unitary Ukraine and its opponents; the second (April 12 – July 2014) – the transition of the “popular uprising” to the stage of armed conflict; the third (August – September 5, 2014) – the transition of the hybrid confrontation into a traditional war with a full-scale invasion of Russian troops into mainland Ukraine; the fourth (September 5, 2014 – February 12, 2015) – localization of the armed conflict and streamlining of the power vertical of the “DPR” for the survival and stability of the occupation regime; the fifth (February 2015 – 2021) – the transition of the “hot phase” of the armed conflict to a regime of varying degrees of intensity. The change of these stages was influenced not only by military factors, but also by socio-political²⁰.

In the collective textbook “Essays on the Military-Political History of Ukraine,” Doctors of Historical Sciences Valerii Hrytsiuk (National Defense University of Ukraine named after Ivan Cherniakhovskyi), Oleksandr Lysenko (Institute of History of Ukraine, National Academy

¹⁹ Грицюк В., Пашкова О., Покотило О., Сегеда С., Скрыбін, О. (2019). Інформаційно-довідкові матеріали щодо хронології подій 2014–2019 років, які відбувалися в Автономній Республіці Крим та під час проведення антитерористичної операції / операції Об’єднаних сил на Сході України. (Рекомендовано МОН України для всіх освітніх закладів, лист № 22.1/1 0-2236 від 10.06.2019). URL: <https://zakinppo.org.ua/na-dopomogu-vchitelju/istorija/5417-informacijnodovidkovimateriali-schodo-hronologii-podij-2014-2019-rokiv-jaki-vidbuvalisja-v-autonomnij-respublici-krim-ta-pid-chas-provedennja-antiteroristichnoi-operacii-operacii-ob-ednanih-sil-na-shodi-ukraini> (дата звернення: 01.03.2023).

²⁰ Бенчук В., Трофимович В. Технологія гібридної війни Росії проти України (на прикладі Донеччини). *Військово-науковий вісник*. Львів. 2021. Вип. 36. С. 3–26.

of Sciences of Ukraine), Serhii Seheda (National Defense University of Ukraine named after Ivan Cherniakhovskiy), and Volodymyr Trofymovych (National University “Ostroh Academy”) presented their own perspective on the periodization of the war. They separately analyzed events on the Crimean Peninsula and in eastern Ukraine. Their stages and factual content closely resemble the informational and reference material prepared for secondary education institutions (Informational and Reference Materials on the Chronology of Events from 2014 to 2019 in the Autonomous Republic of Crimea and during the Anti-Terrorist Operation/Joint Forces Operation in Eastern Ukraine, 2019). This similarity is due to the fact that the same researchers worked on both projects. However, in the textbook, they expanded on the material by highlighting Russia’s preparations for war against Ukraine²¹.

On February 24, 2022, the Russian Federation carried out a full-scale invasion in several operational directions. This development of events forces researchers to make some scientific reflection on the Russian-Ukrainian war, in particular its periodization. This was first done by Valerii Hrytsiuk, who proposed to distinguish three periods – I (February 20 – April 2014) – the occupation of Crimea; II (April 14, 2014 – February 23, 2022) – the conduct of the ATO/JFO; III (February 24, 2022 – to date) – the full-scale armed aggression of the Russian Federation against Ukraine²². Thus, Valerii Hrytsiuk, in co-authorship with Oleksandr Lysenko, characterized each of the periods and stages, which are similar to those revealed in Valeriyi Hrytsiuk's previous works. The difference from previous scientific investigations lies in the thorough characterization of the last period – a full-scale war. Here they distinguished 4 phases: the first (February 24 – April 17, 2022) – the strategic role in it was played by the battle for Kyiv, which broke all the plans of the occupier – the complete capture of Ukraine. Also at this stage, an important place was taken by the successful defense of Sumy, Chernihiv, Kharkiv; the second (April 18 – August 28, 2022) – the concentration of the enemy's main efforts in eastern Ukraine, the second strategic

²¹ Грицюк В., Лисенко О., Сегеда С., Трофимович В. Україна в умовах збройної агресії Російської Федерації. *Нариси воєнно-політичної історії України: навчальний посібник*. Острог: НУ “Острозька академія”, 2022. С. 499–566.

²² Грицюк В. Історична періодизація широкомасштабної збройної агресії Російської Федерації проти України. *Українське військо: сучасність та історична ретроспектива: Збірник матеріалів III Міжнародної науково-практичної конференції* (Київ, 23 листопада 2022 р.). Київ, 2022. С. 45–46.

defensive operation, which created the conditions for the transition of the Armed Forces of Ukraine to offensive actions; the third (August 29 – end of December 2022) – a strategic offensive operation of the Armed Forces of Ukraine, which made it possible to liberate the Kharkiv region and the right bank of the Kherson region; the fourth (October 2022 – March 2023) – deterring the Russian offensive in Eastern Ukraine, a strategic operation by the Russians to destroy Ukraine's energy system²³. But the most comprehensive description of the period of the full-scale invasion is given in a letter from Volodymyr Koval, Deputy Chief of the General Staff of the Armed Forces of Ukraine. In particular, two strategic defensive operations and a strategic offensive operation are highlighted, which made it possible to liberate the Kharkiv region, Kherson and a number of cities in the Eastern operational zone from the occupier. In general, the chronological boundaries here are brought to the end of 2022, the stages coincide with those identified in the previous work by Valeriy Hrytsiuk and Oleksandr Lysenko. Their difference lies in the fact that the letter examines in detail the main events – military and diplomatic in nature, and focuses on key battles with their analysis²⁴. Oleksandr Boiko's approach to the periodization of the Russian-Ukrainian war is also original. In particular, he identifies five stages: the first stage (February 24 – April 2022); the second – May – August 2022; the third – September – December 2022; the fourth – January – May 2023; the fifth – from June 2023²⁵.

In another article, Valerii Hrytsiuk, together with Olha Pashkova, provides a more detailed periodization of the Russo-Ukrainian war by identifying phases and stages within three main periods. In particular, **I period**. “Occupation of the Autonomous Republic of Crimea and the city of Sevastopol (20.02 – early April 2014)” (Phase 1 (20.02 – 18.03.2014); Phase 2 (from 19.03 – mid-April 2014)). **II period**. “Armed conflict in Eastern Ukraine (early April 2014 – 23.02.2022)” (Phase 1 (early April – September 5, 2014)). First stage (April – June

²³ Грицюк В., Лисенко О. Війна Російської Федерації проти України: воєнний, міжнародно-правовий, геополітичний та економічний виміри. *Український історичний журнал*. 2023. Вип. 2 (569). С. 5–33.

²⁴ Розширений коментар таблиці історичної періодизації третього періоду російсько-української війни. (2023). [Лист заступника начальника Генерального штабу Збройних Сил України від 12.01.2023 р. № 300/1/С/287]. Київ. 23 с.

²⁵ Бойко О. Повномасштабне вторгнення Росії в Україну: перебіг основних фаз війни. *Російсько-українська війна. Енциклопедичний глосарій*. 2024. Вип. 1. С. 28–64.

2014). Second stage (July 1 – August 23, 2014). Third stage (August 24 – September 5, 2014); Phase 2 (September 5, 2014 – February 23, 2022). First stage (September 5, 2014 – January 14, 2015). Second stage (January 15 – February 20, 2015). Third stage (February 21, 2015 – April 30 2018). Fourth stage (April 30, 2018 – February 23, 2022). **III period.** “The Great War” (from 02/24/2022). Phase 1 (02/24/2022 – November 2023). First stage (02/24 - 04/17/2022). Second stage (04/18 – 08/28/2022). Third stage (08/29 – mid-December 2022); Phase 2 (December 2022 - December 2023). First stage (December 2022 –early May 2023). Second stage (May 8 – December 2023)²⁶.

A special source for tracking the chronology of events of the large-scale invasion of the Russian Federation into Ukraine can be the “Military-Historical Description of the Russian-Ukrainian War”, which was launched by order of the Commander-in-Chief of the Armed Forces of Ukraine dated March 26, 2022 No. 6820/s. This magazine was published monthly, summarizing events at the front from March 2022 to February 2024, which considered issues of military-political, military-economic, military-strategic situations, the course of hostilities, descriptions of weapons and equipment and the features of its use on the battlefield (in the first issues by direction, and by the formation of operational-strategic formations in their areas of responsibility). It did not have a permanent team of authors; for two years, experts from various military, scientific, educational institutions and establishments of the Armed Forces of Ukraine worked on its formation. Despite the fact that this journal does not contain a division of the course of events of the Russian-Ukrainian war into stages, it is interesting from the point of view of calendar periodization²⁷.

²⁶ Грицюк В., Пашкова О. Історична періодизація російсько-української війни: методологічні аспекти та наукові рефлексії. *Воєнно-історичний вісник*. 2024. № 1. С. 5–15. doi: 10.33099/2707-1383-2024-51-1-5-15

²⁷ Воєнно-історичний опис російсько-української війни. Київ: Міністерство оборони України, Генеральний штаб Збройних сил України, Центр дослідження воєнної історії Збройних сил України, 2022: Лютий березень. 114 с., квітень. 148 с., травень. 130 с., червень. 129 с., липень. 166 с., серпень. 208 с., вересень. 169 с., жовтень. 206 с., листопад. 175 с., грудень. 182 с.; 2023: січень. 168 с., лютий. 183 с., березень. 179 с., квітень. 166 с., травень. 196 с., червень. 203 с., липень. 207 с., серпень. 200 с., вересень. 201 с., жовтень. 195 с., листопад. 175 с., грудень 182 с., 2024: січень. 205 с., лютий. 212 с.

American Nigel Walker, in a research briefing on the topic “The Conflict in Ukraine: Chronology (Current Conflict, 2022 – Present)”, highlights the following points of change in the Russian-Ukrainian war: February 24 – May 2022 (Beginning of Russia’s full-scale invasion of Ukraine, active hostilities and the first reactions of the international community); June 2 – August 2022 (continuation of hostilities, changes in tactics and strategy of both sides, increased international support for Ukraine); September 3 – November 2022 (Ukrainian counteroffensives, liberation of occupied territories, escalation of the conflict and strengthening of sanctions against Russia); December 4, 2022 – February 2023 (winter stagnation, positional battles, humanitarian crisis and energy challenges for Ukraine); March 5 – May 2023 (resumption of active hostilities, diplomatic efforts for a peaceful settlement, changes in the international coalition supporting Ukraine); June 6 – August 2023 (summer offensive operations, use of modern weapons, increasing losses on both sides); September 7 – December 2023 (protracted fighting, economic consequences for the region, increased internal political tension in Russia). He separately highlights the events of 2024 and early 2025, noting that during this period attempts are being made for peace negotiations, preparations for possible new stages of the conflict are possible, and ways to a lasting peace are being sought.) Given the options for dividing events into periods already outlined above, the way of understanding the historical process proposed by N. Walker is also very interesting²⁸.

When analyzing publications on the periodization of the Russian-Ukrainian war, one cannot ignore such a powerful tool for information aggregation as the Internet and, in particular, the Free Multilingual Online Encyclopedia “Wikipedia” (in particular its English-language version – “Wikipedia”). So, in the article “Timeline of the Russian invasion of Ukraine”. This material reflects the following periodization: Preparation (until February 23, 2022); Initial invasion (February 24 – April 7, 2022); Southeastern Front (April 8 – August 28, 2022); 2022. Ukrainian counteroffensives (August 29 – November 11, 2022); Second stalemate (November 12, 2022 – June 7, 2023); 2023. Ukrainian counteroffensive (June 8, 2023 – August 31, 2023); 2023. Ukrainian counteroffensive, continuation (September 1 – November 30, 2023);

²⁸ Walker N. Conflict in Ukraine: Research Briefing. House of Commons, 2025. 103 p. URL: <https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/CBP-9847/CBP-9847.pdf>

Winter campaigns 2023–2024 (December 1, 2023 – March 31, 2024); Spring-summer campaign 2024 (April 1 – July 31, 2024); Summer-autumn offensive operations 2024 (August 1 – December 31, 2024); Winter offensive 2025 (January 1, 2025 – today). The division into periods presented in the article is interesting in that it reflects the change of initiative between the parties; the chronology is considered not only by time, but also by regions in which active hostilities were conducted, which allows us to see how the priorities and strategic directions of the war changed; indirectly reflects changes in the international political situation. Of course, this publication is not a source of truth, but it has the right to be taken into account as an Internet resource, for example, for cross-analysis of events²⁹.

2. The nature of war

The question of the nature of the war is similarly debatable. The first analytical studies of the Russian-Ukrainian war began to appear in 2014. Over the past ten years, hundreds of historical (military-historical, historical-political) works have appeared, in which attempts were made to characterize Russia's war against Ukraine through the prism of military-strategic, civilizational, national-existential approaches and post-colonial studies. Synthesizing the characteristics of the Russian-Ukrainian war constructed and substantiated by Ukrainian researchers, we will single out several of the most frequently used.

From a military-strategic point of view, the modern Russian-Ukrainian war has the character of *a hybrid war*, within which the armed component began to dominate after February 24, 2022. Back in 2015, studies by political scientist Ye. Mahda³⁰ and sociologist I. Rushchenko³¹ appeared, which spoke about the hybrid nature of the Russian-Ukrainian conflict and emphasized its information-propaganda, political-diplomatic, socio-psychological, and armed dimensions. The theoretical and conceptual foundations of Russia's war against Ukraine as a hybrid confrontation are presented in the mono-

²⁹ Timeline of the Russian invasion of Ukraine / was last edited on 8 February 2025. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Timeline_of_the_Russian_invasion_of_Ukraine.

³⁰ Магда Є. В. Гібридна війна: вижити і перемогти. Харків: Віват, 2015. 320 с.

³¹ Рушенко І. П. Російсько-українська гібридна війна: погляд соціолога: монографія. Харків: ФОП Павленко О. Г., 2015. 260 с.

graph edited by V. Horbulin³². It characterizes hybrid war as a new conflict and a form of global confrontation, outlines two modes of existence of hybrid war (physical reality and discursive construct), points to the conflict of value models of order as the foundation for hybrid war, and identifies Russian geopolitical strategies as the root causes of global hybrid war. The authors of the work revealed the following features of Russia's hybrid war against Ukraine: struggle in the humanitarian and domestic political fields; force, special and diplomatic operations; economic manifestations of hybrid aggression³³.

According to Kharkiv researchers V. Bocharnikov, S. Sveshnikov, and R. Timoshenko, the Russo-Ukrainian conflict exhibits characteristics of a proxy war, as well as a hybrid, network-centric, and privatized war³⁴. We believe that the statements of the above authors regarding proxy war are at least questionable. The classical understanding of this term implies a state when military-political forces, antagonisms between interests, which are the main cause of the military conflict, do not directly participate in hostilities. The above researchers had in mind the USA and Russia; however, the latter has been a direct participant in the conflict since the seizure of Crimea. The above-mentioned scientists admitted this, as if contradicting themselves, noting the following actions of the Russian Federation (RF), which can be classified as armed aggression: occupation of the Autonomous Republic of Crimea; sending armed groups of regular and irregular forces by Russia to the territory of Ukraine; support for the hostilities of illegal armed formations in eastern Ukraine by means of fire destruction by units of the RF Armed Forces; blocking the passage of Ukrainian ships to ports on the coast of the Sea of Azov³⁵.

Among the works of historians, the monograph of the Ternopil scientist M. Lazarovych, who participated in the Russian-Ukrainian war as a fighter of the 14th separate mechanized brigade of the Armed Forces of Ukraine, should be singled out. The researcher emphasizes that the main object of the hybrid war ("war of controlled chaos") is

³² Горбулін В. П. (ред.). Світова гібридна війна: український фронт: монографія. Київ: НІСД, 2017. 496 с.

³³ Там само. С. 251–310.

³⁴ Бочарніков В. П., Свешніков С. В., Тимошенко Р. І. Системні воєнно-політичні риси сучасного конфлікту на території України: монографія. Харків: ХНУПС, 2019. С. 183.

³⁵ Там само. С. 175.

the consciousness of citizens – both of the aggressor country and the victim country. The weapon of this war is absolutely everything: from lethal weapons and drones to messages on social networks. Such a war is a symbiosis of classical, partisan-terrorist, information-psychological and cyber warfare and to some extent resembles the Bolshevik tactics of the fight against Ukrainian state formations of 1917–1921, in particular, inspiring alternative territorial formations within the state that are not controlled by the legitimate authorities³⁶. It should be noted that M. Lazarovych's work was also published in English and Russian.

From a military-strategic perspective, O. Lysenko characterizes the Russian-Ukrainian war as incorporating elements of fourth-, fifth-, and sixth-generation warfare. This is evidenced, in particular, by the use of not only conventional weaponry but also high-precision weapons aimed at targeting governmental, military, economic, and communication infrastructure, as well as transportation networks and command systems. The conflict involves air and missile defense systems, continuous logistical and operational support, centralized command over all forms of warfare, and extensive information warfare. Additionally, modern systems for data accumulation, processing, navigation, and control over all defense and state security sectors play a crucial role. According to O. Lysenko, certain features of fifth-generation warfare are evident in Russia's use of chemical weapons and the Kremlin's constant threats to deploy tactical and other types of nuclear weapons³⁷.

At the same time, O. Lysenko sees in the modern Russian-Ukrainian war manifestations of total war, while still understanding the debatable nature of this statement. The fact is that in the scientific community there is no unambiguous definition of total war and discussions continue regarding total wars in the history of mankind. However, the researcher identifies the inherent features of total war in Ukraine: the Russian “special military operation” has turned into a war against the entire Ukrainian people; total methods of warfare are being

³⁶ Лазарович М. Російсько-українська війна (2014–2017 роки). Короткий нарис. Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2017. С. 37–38.

³⁷ Лисенко О. Є. Феноменологія війни Росії проти України як об'єкт гуманітарних досліджень (за матеріалами доповіді на засіданні Президії НАН України 25 травня 2022 р.). *Вісник Національної академії наук України*. 2022. Вип. 7. С. 90.

used; a tendency towards total mobilization is being formed; total control is gradually being introduced³⁸.

The civilizational nature of the Russian-Ukrainian war has been noted by researchers since the early years of the conflict. This idea was most explicitly expressed in the work of L. Zalizniak. In his view, for Ukrainians defending their homeland against Russian aggression, this is a patriotic war with clear characteristics of a higher-order armed confrontation, known as a war of civilizations. The latter refers to a large-scale military conflict – a kind of “war of worlds” – marked by a stark clash between societies with fundamentally different mentalities, cultural orientations, historical memories, and traditions³⁹. The scientist emphasized the historical origins of Russia from the Golden Horde, but instead emphasized that, unlike Russia, Ukraine has long been an organic component of European civilization⁴⁰.

Similar thoughts were expressed by historian O. Sytnyk⁴¹. In 2018, Ya. Vermenych noted that the war in Donbas provoked by the Russian Federation has all the signs of a civilizational conflict⁴². According to Yu. Ofitsynskiy, Ukraine has become the Eastern European stronghold for halting Russian aggression against Western civilization⁴³. It is worth noting that the metaphor of a “stronghold” even made its way into official international documents. On June 15, 2017, the Chairman of the Verkhovna Rada, A. Parubiy, and the Speaker of the U.S. House of Representatives, P. Ryan, signed a memorandum on cooperation between the parliaments of the two countries. In the memorandum,

³⁸ Лисенко О. Є. Феноменологія війни Росії проти України як об’єкт гуманітарних досліджень (за матеріалами доповіді на засіданні Президії НАН України 25 травня 2022 р.). *Вісник Національної академії наук України*. 2022. Вип. 7. С. 90–91.

³⁹ Залізняк Л. Історичні витоки та цивілізаційні передумови російсько-української війни 2014–2016 рр. *Українознавство*. 2016. Вип. 3 (60). С. 27.

⁴⁰ Залізняк Л. Історичні витоки та цивілізаційні передумови російсько-української війни 2014–2016 рр. *Українознавство*. 2016. Вип. 3 (60). С. 28.

⁴¹ Ситник О. М. Історичні витоки російсько-української війни 2014–2017 років. *Східноєвропейський історичний вісник [East European Historical Bulletin]*. 2017. Вип. 2. С. 71–81.

⁴² Верменич Я. Феномен пограниччя: Крим і Донбас в долі України. Київ: Інститут історії України, 2018. С. 100–101.

⁴³ Офіцинський Ю. Сучасна російсько-українська війна (за матеріалами газети «The New York Times» 2013–2017 років). Ужгород: РІК-У, 2018. С. 80, 84, 86, 233.

Ukraine was referred to as the stronghold of Western civilization's defense against Russian aggression⁴⁴.

In 2020, I. Rushchenko's monograph "War of Civilizations: Anatomy of the Ukrainian-Russian Conflict" was published⁴⁵, the conceptual components of which the author had previously published in the form of scientific articles. The researcher consistently rejects the interpretation of the Russian-Ukrainian war as an interstate and interethnic conflict, admits signs of a colonial and imperialist war. Despite everything, he emphasizes the civilizational dimension of the modern Russian-Ukrainian war. I. Rushchenko emphasized the theoretical and ideological component of the problem: the civilizational narrative, which has been developed in political and sociological thought since the end of the 19th century, played a powerful motivating role for the mobilization of imperial forces in Russia. The idea of its own civilizational space, which opposes the West, has been formed in Russia for several centuries in a row. Proponents of this approach call their "own" civilization in different ways: "Russian", "Eurasian", "Orthodox". According to the sociologist, the most informative and one that reflects the proto-phenomenon of this specific culture is the term "Muscovite-Horde civilization", because it indicates the political and spiritual center, and also records the genesis and origin of the main ideas, principles, archetypes of this socio-cultural formation⁴⁶. I. Roshchenko argues that Russia's attack on Ukraine is a war of values and a clash of civilizations along a line where sociological prerequisites exist. Therefore, he calls the Russian-Ukrainian war an inter-civilizational war, where ethnic Ukrainians and ethnic Rus' (as well as representatives of other ethnic groups) on the civilizational border are waging a just war for their own freedom and identity with the invasion, which is personified by both ethnic Rus' and ethnic Ukrainians, and representatives of dozens of peoples of the East who share the values of the Muscovite-Horde civilization⁴⁷.

⁴⁴ Глави Парламентів. (2018). Глави Парламентів України та США підписали Меморандум про співпрацю у Вашингтоні. URL: <https://www.rada.gov.ua/news/-Novyny/146028.html>

⁴⁵ Руценко І. Війна цивілізацій: анатомія українсько-російського конфлікту. Київ: Києво-Могилянська академія, 2020. 436 с.

⁴⁶ Руценко, І. П. Російсько-українська війна: міжцивілізаційна складова конфлікту. *Вісник Львівського університету. Серія соціологічна*. 2018. Вип. 12. С. 45–46.

⁴⁷ Там само. С. 48.

Among modern historians, the civilizational nature of the Russian-Ukrainian war was emphasized by A. Kyrydon and S. Troian. Unlike I. Rushchenko, these scientists do not see Europe as one of the actors in the inter-civilizational conflict, but the local Ukrainian civilization. On the other hand, they point to Ukraine's movement towards European civilization. It was Ukraine's unwillingness to fit into the Russian civilizational paradigm of development, its orientation towards pan-European and Euro-Atlantic democratic values that became the defining motive of Russia's modern "crusade" against Ukraine in a political, social, cultural, informational, ideological and armed sense⁴⁸.

Another civilizational subjectivity of Ukraine is declared by philologist and political scientist O. Bagan, who speaks about Central European civilization. The researcher resorted to a broad historical retrospection in order to explain the civilizational differences and hostility between Ukraine and Russia. In his opinion, with the emergence in the 14th century. of the Grand Duchy of Lithuania (hereinafter – the Grand Duchy of Lithuania), which included Ukrainian lands, a separate Central European civilization began to form, which Muscovy interpreted as a different, hostile world. In the opinion of the political scientist, having absorbed Western influences, Central Europe through the Grand Duchy of Lithuania exerted a certain civilizational pressure on Eastern Europe⁴⁹.

As O. Bagan notes, the underlying reasons for Russia's current war against Ukraine lie in the geopolitical and civilizational features of the Ukrainian ethnic space. Throughout almost the entire late Middle Ages and early modern times, Muscovy nurtured its state-national identity as a global antithesis to Western civilization. The creation and development of the Grand Duchy of Lithuania became a powerful challenge for Muscovy in the geopolitical context of Eastern Europe. The principality created a very interesting, original culture and civic identity. Its cardinal feature was the Central European civilizational basis. This

⁴⁸ Киридон А. М., Троян С. С. Цивілізаційна війна 2014–2022 рр.: національно-визвольна війна України XXI століття (теоретичний дискурс). *The Russian-Ukrainian war (2014–2022): historical, political, cultural-educational, religious, economic, and legal aspects: Scientific monograph*. Riga, Latvia: "Baltija Publishing", 2022. С. 526.

⁴⁹ Баган О. Р. Геополітично-цивілізаційні причини війни Росії в Україні 2014–2022 років: історичний ракурс. *The Russian-Ukrainian war (2014–2022): historical, political, cultural-educational, religious, economic, and legal aspects: Scientific monograph*. Riga, Latvia: "Baltija Publishing", 2022. С. 819.

radically changed the mentality of ancient Ukrainians and Belarusians, who were then experiencing intensive processes of nation-building. Therefore, in ethno-mental terms, the Ruthenians of the Grand Duchy of Lithuania began to differ significantly from the inhabitants of Muscovy, although they were united by a common, ancient history (11th-13th centuries), the Orthodox faith, similar cultural traditions, writing based on the Cyrillic alphabet, etc.⁵⁰

At first glance, the perspective of historian O. Palii appears unconventional, as he rejects the notion of the Russian-Ukrainian conflict as a clash of civilizations, considering such an interpretation advantageous to Russia. “In reality, this is by no means a clash of civilizations,” the scholar states, “because a moral and ethical system of coordinates belonging to savages cannot be considered a civilization. A society that has not yet matured – not only to the Christian commandments 'Thou shalt not kill. Thou shalt not steal,' but even to basic human instincts – cannot be called a civilization”⁵¹. However, in the future, the scientist actively uses civilizational rhetoric, emphasizing the recognition of Ukraine by Europeans as part of their, European civilization. O. Udod also deprives Russia of the status of “civilization”, recognizing, on the one hand, the existence of a civilizational conflict, on the other – qualifying it as a war “between Russian barbarians and civilized Ukrainians”⁵².

As we can see, emphasizing the civilizational (inter-civilizational) nature of the Russian-Ukrainian war, Ukrainian scholars clearly distinguish Ukraine from the Russian/Eurasian, Muscovite-Horde civilization (or refuse to recognize it as a civilization at all), but do not determine Ukraine's unequivocal affiliation with European/Western civilization, postulating ancient concepts of local civilizations or constructing new theoretical generalizations about the Central European civilizational space. However, in both the first and second cases, Ukrainian scholars note the centuries-old influence of Western civilizational substrates, in particular worldview, ideological, and value-based,

⁵⁰ Там само. С. 829.

⁵¹ Палій О. Геоїчна боротьба України проти повномасштабної агресії Росії. 2022. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/metodichni%20recomendazii/2022/08/31/Inform.materialy-HEROYICHNA.BOROTBA.UKR.31.08.2022.pdf>

⁵² Удод О. Як історична пропаганда в РФ формує образ українця як цивілізаційного ворога? *ПЕРЕЛОМ: Війна Росії проти України у часових пластах і просторах минулих. Діалоги з істориками*. У 2-х кн. Кн. 2 / Відп. ред. В. Смолій; Упоряд.: Г. Боряк, О. Ясь. Київ: Інститут історії України, 2022. С. 1485.

on the Ukrainian people. On the other hand, realizing a certain cultural (primarily religious) and socio-mental difference of Ukrainians from the West, they do not dare to unequivocally classify it as European civilization.

We emphasize that the civilizational characteristics of the several hundred-year-old Russian-Ukrainian confrontations in various spheres of social life have a problematic explanatory basis, after all, as does the very concept of civilization. As V. Kosmyna emphasized, relying on the arguments of foreign scientists, civilization is a new, practically unexplored category. The object of research is difficult to depict, does not have a “visual body”, is distributed in the spheres of the ideal and the real, in consciousness, in the objective body of culture. From heterogeneous research, some idea is formed about individual cultures (local civilizations), taken in their specificity, and about the peoples - carriers of these cultures. However, these ideas are largely the result of intuition and common sense. There is no need to talk about either a holistic theory or a completed method of comparative research. The scientific apparatus of the civilizational approach does not have standardized research and verification procedures. There is a look into the material and an insightful construction of some schemes and models, which are substantiated by the author. The absence of a developed methodology leads to an increase in the role of the researcher's personal factor. The free, devoid of the necessary rigor, nature of the constructions brings civilizational research closer to artistic creativity. As a result, the criteria of scientificity are blurred⁵³. The statement is illustrated by the civilizational interpretation of history undertaken by A. Toynbee. Despite utilizing thousands upon thousands of facts to substantiate the existence of various civilizations, he ultimately failed to establish a definitive classification. The vast number of facts did not fit into his frameworks, prompting the scholar to revise his classifications. As a result, many historians justifiably accused Toynbee of an “illegitimate” substitution of historical science with the philosophy of history, citing numerous examples of factual errors and overgeneralizations⁵⁴.

Actually, due to the methodological problematic nature of the civilizational approach, logical flaws also arise in the theoretical delineation

⁵³ Космина В. Г. Проблеми методології цивілізаційного аналізу історичного процесу. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2011. С. 9–10.

⁵⁴ Там само. С. 43.

tion of certain historical processes, in particular the Russian-Ukrainian war. The desire of historians to distinguish Ukraine from Russia in their narratives is quite understandable and is generally easily achieved by comparing a large number of mental, cultural tropes of Ukrainian-ness and the population of the Moscow-Eurasian space. But the explanatory power of Ukraine's belonging to European civilization does not have such strong positions in view of the fixation of the same kind of differences between Ukraine and Europe, which, ultimately, pushes domestic researchers to understand the subjectivity of Ukrainianness through the prism of local civilizational parameters. The techniques of “induction” by Ukrainian historians, sociologists and political scientists of Ukraine to European civilization are confidently carried out through a sharp and obvious separation from Eurasian civilization and less confidently through emphasizing the historical influences of Europeanism on Ukrainian culture. One gets the impression that the civilizational reflections of Ukrainian scholars have a geopolitical basis rather.

The national-liberation nature of the Russian-Ukrainian war was actualized by Ukrainian scientists in 2022 in the conditions of full-scale aggression by Russia against Ukraine. Thus, A. Kyrydon and S. Troian emphasized that for our state this is the National Liberation War of the 21st century against Putinism-racism as the newest form of Nazism. “The modern National Liberation War is a continuation and (we believe) the completion of the National Liberation Revolution-War of 1917–1921. The war, which grew out of the revolutionary crucible of the Great War of 1914–1918 and revealed Ukraine to the world. “Then Ukraine for some time restrained Russian expansion into the territory of neighboring states, but it could not stand up to Russian Bolshevik expansion on its own, did not defend its independence, and for almost 70 years became part of the Soviet space,”⁵⁵ historians note. In this context, we should also mention the appearance in public historical discourse of the concept of the “Third Liberation Struggle”, which is a logical continuation of the first (1917–1921) and second (1938–1950s).

⁵⁵ Киридон А. М., Троян С. С. Цивілізаційна війна 2014–2022 рр.: національно-визвольна війна України XXI століття (теоретичний дискурс). *The Russian-Ukrainian war (2014–2022): historical, political, cultural-educational, religious, economic, and legal aspects: Scientific monograph*. Riga, Latvia: “Baltija Publishing”, 2022. С. 527.

However, not all scholars agree with this interpretation. For example, P. Hai-Nyzhnyk (2022), emphasizing the civilizational and existential nature of the war, states that it is not a national liberation war because Ukraine was not a colony, occupied, or enslaved by Russia, and therefore there was nothing to be liberated from. Instead, the Ukrainian people rose in a just patriotic war for their statehood and their right to live⁵⁶.

In our opinion, P. Hai-Nyzhnyk is correct if we view the war between Russia and Ukraine exclusively from the perspective of military-historical science. Indeed, prior to 2014, Ukraine was not occupied by Russian troops, so it would be inappropriate to characterize the war as a national liberation struggle. However, the basis for using the “national-liberation” marker lies in recognizing the war, first, as a hybrid conflict in which the fight takes place in all spheres of social life – struggling for liberation from the influences of the “Russian world” in culture, science, education, religious life, and in the consciousness of the Ukrainian nation, in its mental worldview; and second, as an existential confrontation, specifically existential for the Ukrainian nation. It is the consideration of these two aspects that, in our opinion, provided the grounds for A. Kyrydon and S. Troian to discuss the national-liberation nature of the war, which became especially evident after the start of Russia's full-scale invasion of Ukraine on February 24, 2022. The existential nature of the war was also noted by P. Hai-Nyzhnyk, who aptly referred to it as a “war for life.” However, he links the existential essence of the conflict to its civilizational nature. We believe that the national-liberation character of the war is closely connected to Ukraine's struggle for existence as a national-cultural and national-political entity.

The existential nature of the war became particularly evident for Ukrainian intellectuals after the start of Russia's full-scale invasion of Ukraine in late February 2022. The mass killings of civilians in Bucha, Irpin, Borodianka, and other occupied cities and villages demonstrated the genocidal nature of the Russian occupation in Ukraine. Thus, Ukrainian scholars have repeatedly emphasized the Kremlin's goals of destroying Ukraine as a state and the Ukrainian people/nation as carri-

⁵⁶ Гай-Нижник П. П. Російсько-українська війна – війна за життя (2014–2022 рр.): періодизація. *The Russian-Ukrainian war (2014–2022): historical, political, cultural-educational, religious, economic, and legal aspects: Scientific monograph*. Riga, Latvia: “Baltija Publishing”, 2022. С. 464.

ers of a worldview, perception, and collective memory distinct from the Russian “Russian world.” A. Kyrydon and S. Troian believe that, for Ukraine and Ukrainians, it became clear after 2014 that, for the sake of historical perspective, there was no alternative but to fight for their existential meanings, for their existence, for the right to be Ukrainians and to have their own independent state. In contrast, V. Putin views everything Ukrainian from the perspective of great-power chauvinism as an existential threat within Russia⁵⁷. This approach is postulated by the ideology of Rashism, as pointed out by V. Hrytsiuk and O. Lysenko. In their opinion, the ideology of Rashism contains a “mission” to destroy Ukrainian identity as a phenomenon, because, according to the reasoning of Rashists, Ukraine, Ukrainians, and Ukrainian culture have an artificial origin and nature, which deprives them of “fullness” and, in general, the right to exist. At the same time, Ukrainian scholars refer to the statements of the ideologists of Rashism, O. Dugin and T. Sergeitsev⁵⁸.

The renowned historians V. Smolii and O. Yas also note that the current war is existential for Ukraine: “This is a war for our state and national independence, as it must provide an answer to the Hamletian question: to be or not to be? In this sense, it produces an obvious analogy with the American War of Independence (1775–1783), but, of course, it significantly differs in socio- and ethno-cultural macrocontexts and prerequisites, historical era, and geopolitical space”⁵⁹. However, these scholars use this marker in the context of postulating visions of postcolonial studies that force us to take into account the imperialist nature of war.

⁵⁷ Киридон А. М., Троян С. С. Цивілізаційна війна 2014–2022 рр.: національно-визвольна війна України ХХІ століття (теоретичний дискурс). *The Russian-Ukrainian war (2014–2022): historical, political, cultural-educational, religious, economic, and legal aspects: Scientific monograph*. Riga, Latvia: “Baltija Publishing”, 2022. С. 526–527; Киридон А., Троян С. Чи можна Російсько-українську війну 2014–2022 рр. назвати відкладеною або відтермінованою великою війною в Європі, яка повинна остаточно завершити перехід до нової системи міжнародних відносин? *ПЕРЕЛОМ: Війна Росії проти України у часових пластах і просторах минулини. Діалоги з істориками*. У 2-х кн. Кн. 1 / Відп. ред. В. Смолій; Упоряд.: Г. Боряк, О. Ясь. Київ: Інститут історії України, 2022. С. 182–183.

⁵⁸ Грицюк В., Лисенко О. Війна Російської Федерації проти України: воєнний, міжнародно-правовий, геополітичний та економічний виміри. *Український історичний журнал*. 2023. Вип. 2 (569). С. 9.

⁵⁹ Смолій В., Ясь О. Сучасна російсько-українська війна у світлі пост колоніалізму. *Вісник Національної академії наук України*. 2022. Вип. 6. С. 13–14.

The imperialist, and therefore *neocolonial*, nature of the war is often noted by political scientists engaged in geopolitical studies. Thus, M. Riabchuk notes: the key component of this war is the problem of Russian imperial identity, which largely determines the course of events. This was the trigger, the deep and in its own way inevitable cause of this conflict. If we analyze how in the 18th century the historical construct of Russian imperial identity was created, we can see that from the very beginning there was no place for Ukraine in it. Ukraine had to be either absorbed and assimilated, or destroyed⁶⁰.

The imperial essence of the Russian Federation as the first and main reason for the Moscow invasion is singled out by the philologist and political scientist P. Ivanyshyn. In his opinion, Muscovy/Russia as a state-empire was formed on the basis of the imperial ideology of state-building. Muscovy, unlike such empires as the Macedonian, Roman or British, did not know the national freedom-making idea, and therefore the initial, national-state form of existence. The national consciousness of Muscovites, and the absolute majority – both the ruling classes and the masses, the people – was replaced by imperial consciousness. At the heart of this misanthropic collective consciousness and worldview lies the idea of lack of freedom, enslavement. Moreover, the enslavement of one's own and other peoples for the sake of imaginary great-power and spiritual greatness, the satisfaction of chauvinistic, sadistic superiority over the weaker as slaves and economic exploitation by the ruling elite of one's own and conquered peoples⁶¹.

Ukraine, in the opinion of Yu. Ofitsynskyi, is resisting Russian imperialism, which was given the opportunity to revive and “restart”. The military actions in Ukraine began with a nationwide uprising in Kyiv against the latent occupation carried out by the hands of government collaborators and directed from the Kremlin. Maidan became the first battle in the war against Russian imperialism and its local henchmen, and it was a victorious one⁶².

⁶⁰ Рябчук М. “Україна відіграє історичну роль у пробудженні Заходу”. 2022. URL: <https://localhistory.org.ua/texts/interviu/ukrayina-vidigraie-istorichnu-rol-u-probudzhenni-zakhodu-sergii-iekelchik-u-rozmovi-z-mikoloiu-riabchukom/>

⁶¹ Іванишин П. В. Причини війни з Московією й військово-політичні перспективи України. *The Russian-Ukrainian war (2014–2022): historical, political, cultural-educational, religious, economic, and legal aspects: Scientific monograph*. Riga, Latvia: “Baltija Publishing”, 2022. С. 918.

⁶² Офіційський Ю. Сучасна російсько-українська війна (за матеріалами газети «The New York Times» 2013–2017 років). Ужгород: PIK-Y, 2018. С. 82.

As A. Kyrydon and S. Troian note, the imperial idea in the historical dimension has always been and continues to be a propaganda construct and justification for expansionist Russian policy in order to expand its own sphere of influence and maximally weaken the positions of the enemy(s). Hence, the Russian-Ukrainian war is motivated, from the point of view of official Moscow, by the need to fight on the territory of Ukraine against the USA and its NATO allies. Thus, the Russian state leadership explains forcing Ukraine to peace as a necessary step to protect its own regional and global interests. In fact, it is about satisfying expansionist imperial ambitions for regional and global dominance⁶³.

The imperial, and thus colonial, nature of Russia's military aggression against Ukraine has been most clearly understood in contemporary Ukrainian historical science by V. Smolii and O. Yas. Emphasizing Russia's "neo-imperial expansion," the researchers argue that the nature of the current Russian-Ukrainian war lies in the Soviet and old imperial past, as it is from there that the neo-imperial priorities of Putin's Russia originate, shaping the essence of its political, economic, social, and cultural decisions, strategies, actions, and even the justification for its current aggression. Thus, the scholars identify three grounds that allow the current Russian-Ukrainian war to be marked as post-colonial in nature: 1) the outright denial by Putin's Russia of Ukraine's right to exist as a state fully reflects the logic of actions and strategies of old colonial empires towards colonized countries and peoples; 2) modern Russia does not recognize Ukrainian identity and is oriented towards its total destruction, aiming to replace it with Little Russian, Novorussian, or other hybrid constructs; 3) the current war is being projected and conducted by Putin's regime as a revanchist and anti-globalist effort. Therefore, V. Smolii and O. Yas see the main meaning of the Russian-Ukrainian war in Russia's attempt to restore the old, practically colonial dependence of Ukrainians, while at the same time, through the acute crisis or even destruction of the modern world order,

⁶³ Киридон А. М., Троян С. С. Цивілізаційна війна 2014–2022 рр.: національно-визвольна війна України XXI століття (теоретичний дискурс). *The Russian-Ukrainian war (2014–2022): historical, political, cultural-educational, religious, economic, and legal aspects: Scientific monograph*. Riga, Latvia: "Baltija Publishing", 2022. С. 526.

attempting to make a new delimitation of the world, at least in the post-Soviet space⁶⁴.

Analysis of the modern Russian-Ukrainian war from a geopolitical perspective leads scholars to make assumptions about the *global nature* of the conflict⁶⁵. However, today there are quite justified objections to such interpretations. Thus, Yu. Shapoval believes that the thesis about the “third world war” has a clear mobilization component and is designed exclusively for Russian consumers. The “third world war”, which is often talked about by the Russian media, in a hybrid (non-linear) form, can be interpreted as a global confrontation of the economies and values of the collective West and China, but not as a conventional war of a global scale. Although the Russian-Ukrainian war has significant risks of reaching a new (continental) level, economic and security considerations make it unprofitable for the competing parties⁶⁶.

CONCLUSIONS

In conclusion, we agree with the opinion of O. Lysenko, who pointed out the academic and non-academic way of nominating wars. Quite often, wars with a significant ideological component are called using emotionally and politically colored definitions: “national”, “patriotic”, “liberation” and other epic terms. However, as a rule, definitions devoid of such layers are established in the world academic discourse and legal practice. In view of this, the scientist suggests using the names “Russia’s War against Ukraine”, “Russian-Ukrainian War” in academ-

⁶⁴ Смолій В., Ясь О. Сучасна російсько-українська війна у світлі пост колоніалізму. *Вісник Національної академії наук України*. 2022. Вип. 6. С. 13.

⁶⁵ Фельштинський Ю., Станчев М. Третя світова. Битва за Україну. Київ: Наш Формат. 2015. 456 с.; Киридон А., Троян С. Чи можна Російсько-українську війну 2014–2022 рр. назвати відкладеною або відтермінованою великою війною в Європі, яка повинна остаточно завершити перехід до нової системи міжнародних відносин? *ПЕРЕЛОМ: Війна Росії проти України у часових пластах і просторах минулини. Діалоги з істориками*. У 2-х кн. Кн. 1 / Відп. ред. В. Смолій; Упоряд.: Г. Боряк, О. Ясь. Київ: Інститут історії України, 2022. С. 188–189.; Лисенко О. С. Феноменологія війни Росії проти України як об’єкт гуманітарних досліджень (за матеріалами доповіді на засіданні Президії НАН України 25 травня 2022 р.). *Вісник Національної академії наук України*. 2022. Вип. 7. С. 85–98.

⁶⁶ Шаповал, Ю. Росія намагається легітимізувати в інформаційному просторі наратив про те, що зараз на території України іде Третя світова війна. Чи це насправду так? *ПЕРЕЛОМ: Війна Росії проти України у часових пластах і просторах минулини. Діалоги з істориками*. У 2-х кн. Кн. 1 / Відп. ред. В. Смолій; Упоряд.: Г. Боряк, О. Ясь. Київ: Інститут історії України, 2022. С. 215–216.

ic discourse (of course, with an indication of the chronological framework, of which the lower limit is certain – 2014, but the upper one remains unknown)⁶⁷. At the same time, the scientist recognizes the need for further analysis of the nature of the modern Russian-Ukrainian confrontation and himself is inclined to define it as a national liberation war, which contains a civilizational direction.

Thus, Ukrainian scholars have published hundreds of scientific studies on various aspects of the Russian-Ukrainian war. However, it is important to note the relatively small portion of works on the periodization of the current Russian-Ukrainian war compared to the hundreds of studies on other aspects of the issue. This is likely due to the fact that the current war is not yet a completed historical process, so it is clearly premature and quite difficult to define its periods or stages, as it is impossible to predict the further development of the situation. At the same time, there are already existing scientific contributions from authors such as Oleksandr Boiko, Pavlo Hai-Nyzhnyk, Olesia Kutska, Mykhailo Hrebeniuk, Mykhailo Shchypansky, Valerii Hrytsiuk, Oleksandr Lysenko, Serhiy Seheda, Volodymyr Trofymovych, Vitalii Benchuk, and others, who make attempts not only to separate the periods but also to characterize them. It should be noted that their works differ significantly in terms of content and factual basis. Of course, the issue of periodization of the Russian-Ukrainian war will continue to be justified by both Ukrainian and foreign scholars, demonstrating their own approaches to distinguishing the respective periods and stages. This, we believe, is quite natural and important, given the need for further studies on these issues.

In many studies, attempts have been made (of varying scale and effectiveness) to characterize Russia's war against Ukraine through the lens of military-strategic, civilizational, national-existential approaches, and postcolonial studies. The most common characterization of the conflict is from a military-strategic perspective, which recognizes the hybrid nature of the war. The civilizational aspect of the Russian-Ukrainian war has also been emphasized by researchers since the early years of the conflict. At the same time, there are notable differences in how the opposing civilizations are marked: the so-called “Rus-

⁶⁷ Лисенко О. Є. Феноменологія війни Росії проти України як об'єкт гуманітарних досліджень (за матеріалами доповіді на засіданні Президії НАН України 25 травня 2022 р.). *Вісник Національної академії наук України*. 2022. Вип. 7. С. 90.

sian/Eurasian civilization” is unequivocally categorized as the aggressor, while Ukraine is portrayed in historians' visions either as part of Europe (the Euro-Atlantic civilizational space), as a local Ukrainian civilization, or as part of the Central European civilization. Undoubtedly, the civilizational characteristics of the centuries-old Russian-Ukrainian confrontation have a problematic explanatory basis, as does the very concept of “civilization.” The national-liberation nature of the Russian-Ukrainian war was brought to the forefront by Ukrainian scholars in 2022 in the context of Russia's full-scale aggression against Ukraine. It is closely connected to the characterization of the war as an existential threat to the existence of the Ukrainian nation (in this case, researchers cite examples of genocidal plans by the Russian political elite and the genocidal crimes committed by Russian occupation forces) and Ukraine as a state. The claims made by scholars, particularly historians, about the imperialist, neocolonial (postcolonial), and global nature of the war reflect geopolitical views on the “international chess-board” and simultaneously emphasize the centuries-long continuity of Russian imperial and colonial policies, as well as its aspiration for global dominance.

ABSTRACT

The results of a historiographical study of the works of Ukrainian scholars, primarily historians, are presented, aimed at identifying, systematizing, and summarizing their views on the periodization and nature of the current Russian-Ukrainian war. In doing so, key historiographical facts are taken into account. The research methodology is based on the principles of historicism, systemicity, objectivity, as well as methods of historiographical analysis and synthesis. The scientific novelty lies in the fact that, for the first time in Ukrainian historical science, the views of Ukrainian scholars – primarily historians – on the periodization and nature of the current Russian-Ukrainian war have been analyzed. Thus, Ukrainian scholars have published hundreds of scientific studies on various aspects of the Russian-Ukrainian war. However, it is important to note the relatively small portion of works on the periodization of the current Russian-Ukrainian war compared to the hundreds of studies on other aspects of the issue. This is likely due to the fact that the current war is not yet a completed historical process, so it is clearly premature and quite difficult to define its periods or stages, as it is impossible to predict the fur-

ther development of the situation. At the same time, there are already existing scientific contributions from authors such as Oleksandr Boiko, Pavlo Hai-Nyzhnyk, Olesia Kutska, Mykhailo Hrebeniuk, Mykhailo Shchypansky, Valerii Hrytsiuk, Oleksandr Lysenko, Serhiy Seheda, Volodymyr Trofymovych, Vitalii Benchuk, and others, who make attempts not only to separate the periods but also to characterize them. It should be noted that their works differ significantly in terms of content and factual basis. Of course, the issue of periodization of the Russian-Ukrainian war will continue to be justified by both Ukrainian and foreign scholars, demonstrating their own approaches to distinguishing the respective periods and stages. This, we believe, is quite natural and important, given the need for further studies on these issues.

In many studies, attempts have been made (of varying scale and effectiveness) to characterize Russia's war against Ukraine through the lens of military-strategic, civilizational, national-existential approaches, and postcolonial studies. The most common characterization of the conflict is from a military-strategic perspective, which recognizes the hybrid nature of the war. The civilizational aspect of the Russian-Ukrainian war has also been emphasized by researchers since the early years of the conflict. At the same time, there are notable differences in how the opposing civilizations are marked: the so-called "Russian/Eurasian civilization" is unequivocally categorized as the aggressor, while Ukraine is portrayed in historians' visions either as part of Europe (the Euro-Atlantic civilizational space), as a local Ukrainian civilization, or as part of the Central European civilization. Undoubtedly, the civilizational characteristics of the centuries-old Russian-Ukrainian confrontation have a problematic explanatory basis, as does the very concept of "civilization." The national-liberation nature of the Russian-Ukrainian war was brought to the forefront by Ukrainian scholars in 2022 in the context of Russia's full-scale aggression against Ukraine. It is closely connected to the characterization of the war as an existential threat to the existence of the Ukrainian nation (in this case, researchers cite examples of genocidal plans by the Russian political elite and the genocidal crimes committed by Russian occupation forces) and Ukraine as a state. The claims made by scholars, particularly historians, about the imperialist, neocolonial (postcolonial), and global nature of the war reflect geopolitical views on the "international chess-board" and simultaneously emphasize the centuries-long continuity of

Russian imperial and colonial policies, as well as its aspiration for global dominance.

АНОТАЦІЯ

Представлено результати історіографічного дослідження праць українських вчених, насамперед істориків, спрямованого на виявлення, систематизацію та узагальнення їхніх поглядів на періодизацію та характер сучасної російсько-української війни. При цьому беремо до уваги основні історіографічні факти. Методологія дослідження спирається на принципи історизму, системності, об'єктивності, а також на методи історіографічного аналізу та синтезу. Наукова новизна полягає у тому, що вперше в українській історичній науці проаналізовано погляди українських вчених, передовсім істориків, на періодизацію та характер сучасної російсько-української війни. Українські вчені опублікували сотні наукових досліджень різних аспектів російсько-української війни. Водночас відзначимо відносно невелику частину праць із періодизації сучасної російсько-української війни у порівнянні із опублікованими сотнями наукових досліджень різних аспектів проблеми. Вважаємо це обумовлюється тим, що сучасна війна ще не є завершеним історичним процесом, тому сформувавши її періоди, етапи, очевидно, зарано, та й доволі складно, бо неможливо спрогнозувати подальший розвиток ситуації. Водночас уже наявні наукові доробки, автори яких (Олександр Бойко, Павло Гай-Нижник, Олеся Куцька, Михайло Гребенюк, Михайло Щипанський, Валерій Грицюк, Олександр Лисенко, Сергій Сегеда, Володимир Трофимович, Віталій Бенчук та ін.) роблять спроби не тільки виокремити періоди, але й охарактеризувати їх. Відзначимо, що за змістовним та фактологічним наповненням вони досить суттєво відрізняються між собою. Звісно, що питання періодизації російсько-української війни українські та закордонні вчені ще неодноразово будуть обґрунтовувати, демонструючи власні підходи до виокремлення відповідних періодів і етапів, що, вважаємо, є цілком закономірним та важливим, враховуючи необхідність продовження загальних студій із цих питань.

У багатьох дослідженнях здійснено спроби (різного масштабу і результативності) охарактеризувати війну Росії проти України крізь призму воєнно-стратегічних, цивілізаційних, національно-екзистенційних підходів та постколоніальних студій. Найбільш

поширеним є характеристика конфлікту з воєнно-стратегічних позицій, відповідно до яких визнається гібридний характер війни. Цивілізаційний характер російсько-української війни також підкреслювався дослідниками з перших років розгортання цього конфлікту. Водночас помітними є відмінності у маркуванні протирічних цивілізацій: до агресорів однозначно зараховують т.зв. «російську/євразійську цивілізацію», Україна ж у візіях істориків окреслюється або як складова Європи (євроантлантичного цивілізаційного простору), або як локальна українська цивілізація, або як частина середньоевропейської цивілізації. Безумовно, цивілізаційні характеристики багатовікового російсько-українського протистояння мають проблемну експланаційну основу, зрештою як і саме поняття «цивілізація». Національно-визвольний характер російсько-української війни актуалізовано українськими науковцями у 2022 р. в умовах повномасштабної агресії Росії проти України. Він тісно пов'язаний з характеристикою війни як екзистенційної загрози існуванню української нації (у цьому випадку дослідники наводять приклад геноцидних планів російської владної верхівки і геноцидних злочинів російських окупаційних військ) та України як держави. Твердження учених, зокрема істориків, про імперіалістичний, неоколоніальний (постколоніальний) та світовий характер війни відображають геополітичні погляди на «міжнародну шахівницю» й водночас акцентують на багатовіковій тяглоті російської імперської, колоніальної політики, її прагнення до глобального домінування.

BIBLIOGRAPHY

1. Баган О. Р. Геополітично-цивілізаційні причини війни Росії в Україні 2014–2022 років: історичний ракурс. *The Russian-Ukrainian war (2014–2022): historical, political, cultural-educational, religious, economic, and legal aspects: Scientific monograph*. Riga, Latvia: “Baltija Publishing”, 2022. С. 818–831.
2. Бенчук В., Трофимович В. Технологія гібридної війни Росії проти України (на прикладі Донеччини). *Військово-науковий вісник*. Львів. 2021. Вип. 36. С. 3–26.
3. Бойко О. Повномасштабне вторгнення Росії в Україну: перебіг основних фаз війни. *Російсько-українська війна. Енциклопедичний глосарій*. 2024. Вип. 1. С. 28–64.

4. Бочарніков В. П., Свешніков С. В., Тимошенко Р. І. Системні воєнно-політичні риси сучасного конфлікту на території України: монографія. Харків: ХНУПС, 2019. 208 с.

5. Верменич Я. Феномен пограниччя: Крим і Донбас в долі України. Київ: Інститут історії України, 2018. 369 с.

6. Воєнно-історичний опис російсько-української війни. Київ: Міністерство оборони України, Генеральний штаб Збройних сил України, Центр дослідження воєнної історії Збройних сил України, 2022: Лютий березень. 114 с., квітень. 148 с., травень. 130 с., червень. 129 с., липень. 166 с., серпень. 208 с., вересень. 169 с., жовтень. 206 с., листопад. 175 с., грудень. 182 с.; 2023: січень. 168 с., лютий. 183 с., березень. 179 с., квітень. 166 с., травень. 196 с., червень. 203 с., липень. 207 с., серпень. 200 с., вересень. 201 с., жовтень. 195 с., листопад. 175 с., грудень 182 с., 2024: січень. 205 с., лютий. 212 с.

7. Гай-Нижник П. Війна на сході України: перша фаза (1 березня – 24 серпня 2014 р.). *Війна на Донбасі. 2014 – 2017 рр.: зб. наук. праць за матеріалами III Всеукраїнської наукової військово-історичної конференції*, 19 квітня 2018 р. Київ, 2018. С. 29–34.

8. Гай-Нижник П. П. Російсько-українська війна – війна за життя (2014–2022 рр.): періодизація. *The Russian-Ukrainian war (2014–2022): historical, political, cultural-educational, religious, economic, and legal aspects: Scientific monograph*. Riga, Latvia: “Baltija Publishing”, 2022. С. 452–465.

9. Галів М., Ільницький В. Характер сучасної російсько-української війни (2014–2023): вітчизняний історіографічний дискурс. *Проблеми гуманітарних наук: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія: Історія*. 2023. Вип. 13/55. С. 47–73.

10. Галів М., Ільницький В., Карпенко О. Проблематика геноциду Росії щодо українців в українських засобах масової інформації (2022–2024). *Новітня доба*. 2024. Вип. 12. С. 75–96.

11. *Глави Парламентів. (2018). Глави Парламентів України та США підписали Меморандум про співпрацю у Вашингтоні*. URL: <https://www.rada.gov.ua/news/Novyny/146028.html>

12. Глібошук М., Ільницький В., Старка В. Як ідеологічні засади білогвардійського руху вплинули на світогляд В. Путіна. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжсвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. 2022. Вип. 53 (1). С. 12–21.

13. Горбулін В. П. (ред.). Світова гібридна війна: український фронт: монографія. Київ: НІСД, 2017. 496 с.

14. Гребенюк М., Грицюк В., Щипанський М. Історична періодизація антитерористичної операції на сході України (14 квітня 2014 – 30 квітня 2018 рр.). *Український історичний журнал*. 2020. Вип. 4. С. 176–191.

15. Грицюк В., Пашкова О. Історична періодизація російсько-української війни: методологічні аспекти та наукові рефлексії. *Воєнно-історичний вісник*. 2024. № 1. С. 5–15. DOI: 10.33099/2707-1383-2024-51-1-5-15

16. Грицюк В., Лисенко О. Війна Російської Федерації проти України: воєнний, міжнародно-правовий, геополітичний та економічний виміри. *Український історичний журнал*. 2023. Вип. 2 (569). С. 5–33.

17. Грицюк В. Історична періодизація широкомасштабної збройної агресії Російської Федерації проти України. *Українське військо: сучасність та історична ретроспектива: Збірник матеріалів III Міжнародної науково-практичної конференції* (Київ, 23 листопада 2022 р.). Київ, 2022. С. 45–46.

18. Грицюк В., Лисенко О. Війна Російської Федерації проти України: воєнний, міжнародно-правовий, геополітичний та економічний виміри. *Український історичний журнал*. 2023. Вип. 2. С. 5–33.

19. Грицюк В., Лисенко О., Сегеда С., Трофимович В. Україна в умовах збройної агресії Російської Федерації. Нариси воєнно-політичної історії України: навчальний посібник. Острог: Національний університет «Острозька академія», 2022. С. 499–566.

20. Грицюк В., Пашкова О., Покотило О., Сегеда С., Скрябін, О. (2019). Інформаційно-довідкові матеріали щодо хронології подій 2014–2019 років, які відбувалися в Автономній Республіці Крим та під час проведення антитерористичної операції / операції Об'єднаних сил на Сході України. (Рекомендовано МОН України для всіх освітніх закладів, лист № 22.1/1 0-2236 від 10.06.2019). URL: <https://zakinppo.org.ua/nadopomogu-vchitelju/istorija/5417-informacijnodovidkovi-materiali-schodohronologii-podij-2014-2019-rokiv-jaki-vidbuvalisja-v-avtonomnij-respublici-krim-ta-pid-chas-provedennja-antiteroristichnoi-operacii-operacii-ob-ednanihsil-na-shodi-ukraini>

21. Тичук Д., Карін Ю., Машовець К., Гусаров В. Вторгнення в Україну: хроніка російської агресії. Київ: Брайт Букс, 2016. 240 с.

22. Залізняк Л. Історичні витоки та цивілізаційні передумови російсько-української війни 2014–2016 рр. *Українознавство*. 2016. Вип. 3 (60). С. 26–39.

23. Іванишин П. В. Причини війни з Московією й військово-політичні перспективи України. *The Russian-Ukrainian war (2014 – 2022): historical, political, cultural-educational, religious, economic, and legal aspects: Scientific monograph*. Riga, Latvia: “Baltija Publishing”, 2022. С. 918–922.

24. Ільницький В., Куцька О. Періодизація російсько-української війни (2014–2022) в українському науковому дискурсі. *Проблеми гуманіта-*

рних наук: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія Історія. 2023. Вип. 13/55. С. 162–177. DOI: 10.24919/2312-2595.13/55.283087

25. Ільницький В., Старка В., Галів М. Російська пропаганда як елемент підготовки до збройної агресії проти України. *Український історичний журнал*. 2022. Вип. 5. С. 43–55. DOI: 10.15407/uhj2022.05.043

26. Ільницький В., Тельвак В., Талалай Ю. Сучасна російсько-українська війна на шпальтах «The British Army Review» (2022–2024). *Проблеми гуманітарних наук: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія Історія*. 2024. Спецвипуск. С. 130–146.

27. Ільницький В., Царик Р. Матеріально-культурні аспекти увічнення пам'яті українських захисників і захисниць під час російсько-української війни (2014–2024). *Вісник Черкаського університету. Серія історичні науки*. 2024. Вип. 2. С. 105–116.

28. Ільницький В., Царик Р. Пізнавально-інформаційні та виховні заходи щодо ушанування пам'яті учасників і жертв російсько-української війни (2014–2024). *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2024. Вип. 81 (2). С. 4–13.

29. Ільницький В., Царик Р. Формування історико-меморіального наративу сучасної російсько-української війни. *Українські історичні студії*. 2025. Вип. 17(59). С. 213–224.

30. Киридон А. М., Троян С. С. Цивілізаційна війна 2014–2022 рр.: національно-визвольна війна України XXI століття (теоретичний дискурс). *The Russian-Ukrainian war (2014–2022): historical, political, cultural-educational, religious, economic, and legal aspects: Scientific monograph*. Riga, Latvia: “Baltija Publishing”, 2022. С. 523–534.

31. Киридон А., Троян С. Чи можна Російсько-українську війну 2014–2022 рр. назвати відкладеною або відтермінованою великою війною в Європі, яка повинна остаточно завершити перехід до нової системи міжнародних відносин? *ПЕРЕЛОМ: Війна Росії проти України у часових пластах і просторах минушини. Діалоги з істориками*. У 2-х кн. Кн. 1 / Відп. ред. В. Смолій; Упоряд.: Г. Боряк, О. Ясь. Київ: Інститут історії України, 2022. С. 188–189.

32. Космина В. Г. Проблеми методології цивілізаційного аналізу історичного процесу. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2011. 310 с.

33. Куцька О. Антитерористична операція на Сході України (2014–2018 рр.): етапи та їх характеристика. *Людина і техніка у визначних битвах світових воєн ХХ ст.: Збірник доповідей Міжнародної наукової конференції* (Львів, 25–26 червня 2019 р.). Львів, 2019. С. 16–18.

34. Лазарович М. Російсько-українська війна (2014–2017 роки). Короткий нарис. Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2017. 240 с.

35. Левченко Ю. І. Російсько-українська війна. Ч. 1: Неоголошена війна (20 лютого 2014 – 24 лютого 2022): рекомендаційний показчик [Електронне видання]. Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2022. 149 с.

36. Лисенко О. Є. Феноменологія війни Росії проти України як об'єкт гуманітарних досліджень (за матеріалами доповіді на засіданні Президії НАН України 25 травня 2022 р.). *Вісник Національної академії наук України*. 2022. Вип. 7. С. 85–98.

37. Магда Є. В. Гібридна війна: вижити і перемогти. Харків: Віват, 2015. 320 с.

38. Офіцинський Ю. Сучасна російсько-українська війна (за матеріалами газети «The New York Times» 2013–2017 років). Ужгород: РІК-У, 2018. 312 с.

39. Палій О. Геоїчна боротьба України проти повномасштабної агресії Росії. 2022. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20sered-nya/metodichni%20recomendazii/2022/08/31/Inform.materialy-HEROYI-CHNA.BOROTVA.UKR.31.08.2022.pdf>

40. Розширений коментар таблиці історичної періодизації третього періоду російсько-української війни. [Лист заступника начальника Генерального штабу Збройних Сил України від 12.01.2023 р. № 300/1/С/287]. Київ, 2023. 23 с.

41. Російсько-українська війна. Енциклопедичний глосарій / Упорядники: д. і. н., проф. А. Киридон, к. і. н., доц. А. Іваненко; за заг. ред. д. і. н., проф. А. Киридон. Київ: Державна наукова установа «Енциклопедичне видавництво», 2024. Вип. 1. 352 с.

42. Руснак І. (заг. ред.). Біла книга антитерористичної операції на Сході України (2014–2016). Київ: Національний університет оборони України імені Івана Черняховського, 2017.

43. Рущенко І. Війна цивілізацій: анатомія українсько-російського конфлікту. Київ: Києво-Могилянська академія, 2020. 436 с.

44. Рущенко І. П. Російсько-українська гібридна війна: погляд соціолога: монографія. Харків: ФОП Павленко О. Г., 2015. 260 с.

45. Рущенко, І. П. Російсько-українська війна: міжцивілізаційна складова конфлікту. *Вісник Львівського університету. Серія соціологічна*. 2018. Вип. 12. С. 42–52.

46. Рябчук М. “Україна відіграє історичну роль у пробудженні Заходу”. 2022. URL: <https://localhistory.org.ua/texts/interviu/ukrayina-vidigraie-istorichnu-rol-u-probudzhenni-zakhodu-sergii-iekelchik-u-rozmovi-z-mikoloiu-riabchukom/>

47. Ситник О. М. Історичні витоки російсько-української війни 2014 – 2017 років. *Східноєвропейський історичний вісник – East European Historical Bulletin*. 2017. Вип. 2. С. 71–81.

48. Смолій В., Ясь О. Сучасна російсько-українська війна у світлі пост колоніалізму. *Вісник Національної академії наук України*. 2022. Вип. 6. С. 3–16.

49. Удод О. Як історична пропаганда в РФ формує образ українця як цивілізаційного ворога? *ПЕРЕЛОМ: Війна Росії проти України у часових пластах і просторах минушини. Діалоги з істориками*. У 2-х кн. Кн. 2 / Відп. ред. В. Смолій; Упоряд.: Г. Боряк, О. Ясь. Київ: Інститут історії України, 2022. С. 1485–1487.

50. Фельштинський Ю., Станчев М. Третя світова. Битва за Україну. Київ: Наш Формат. 2015. 456 с.

51. Шаповал, Ю. Росія намагається легітимізувати в інформаційному просторі наратив про те, що зараз на території України іде Третя світова війна. Чи це насправду так? *ПЕРЕЛОМ: Війна Росії проти України у часових пластах і просторах минушини. Діалоги з істориками*. У 2-х кн. Кн. 1 / Відп. ред. В. Смолій; Упоряд.: Г. Боряк, О. Ясь. Київ: Інститут історії України, 2022. С. 215–216.

52. Haliv M., Ilnytskyi V. Education between “class” and “nation”: the influence of the theory of class struggle on Ukrainian educational historiography (1920s – 1980s). *Echa Przeszlosci*. 2023. Vyp. 24 (2). Pp. 123–139. DOI: <https://doi.org/10.31648/ep.9671>

53. Haliv M., Ilnytskyi V. The methods of internal criticism of written sources in the works of ukrainian historians: on the example of scientific narratives on the history of education (1840s – 1930s). *Annales Universitatis apulensis. Series Historica*. 2021. Vyp. 1 (25). Pp. 281–297. DOI: 10.29302/auash.2021.25.1.14

54. Hrebenuk M., Hrytsiuk V., Shchypansky P. Key Events of the Second Period of the Armed Conflict in the East of Ukraine (05.09.2014 – 30.04.2018). *Codrul Cosminului*. 2020. Vyp. 26 (2). Pp. 357–378.

55. Hrebenuk M., Hrytsiuk V., Shchypansky P. The Main Events of the First Period of Armed Conflict in the East of Ukraine (April – September 2014). *Codrul Cosminului*. 2018. Vyp. 24 (2). Pp. 377–408.

56. Ilnytskyi V., Haliv M. Theoretical Argumentation in the Historical Narrative of Ukraine of the Second Half of the 19th – First Half of the 20th century (on the Example of Research in the History of Education). *Eminak: Scientific Quarterly Journal*. 2022. Vyp. 3 (39). Pp. 66–80.

57. Ilnytskyi V., Telvak V. Ukraine Under the Conditions of the Second Year of Existential War in Analysts' Reflections of the Warsaw Centre for Eastern Studies. *Skhidnoievropeyskyi Istorychnyi Visnyk – East European Historical Bulletin*. 2024. Vyp. 31. Pp. 218–237. DOI: 10.24919/2519-058X.31.306344

58. Telvak V., Ilnytskyi V. A Year of Existential War in Analytical Reflections of the Warsaw Centre for Eastern Studies. *Skhidnoievropeyskyi*

Istorychnyi Visnyk – East European Historical Bulletin. 2023. Vyp. 27. Pp. 249–258. DOI: 10.24919/2519-058X.27.281552

59. Timeline of the Russian invasion of Ukraine / was last edited on 8 February 2025. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Timeline_of_the_Russian_invasion_of_Ukraine.

60. Walker N. Conflict in Ukraine: Research Briefing. House of Commons, 2025. 103 p. URL: <https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/-CBP-9847/CBP-9847.pdf>

REFERENCES

1. Bahan O. R. Heopolitychno-tsyvilizatsiini prychnyny viiny Rosii v Ukraini 2014–2022 rokiv: istorychnyi rakurs. *The Russian-Ukrainian war (2014–2022): historical, political, cultural-educational, religious, economic, and legal aspects: Scientific monograph*. Riga, Latvia: “Baltija Publishing”, 2022. S. 818–831. [in Ukrainian].

2. Benchuk V., Trofymovych V. Tekhnolohiia hibrydnoi viiny Rosii proty Ukrainy (na prykladi Donechchyny). *Viiskovo-naukovy visnyk*. Lviv. 2021. Vyp. 36. S. 3–26. [in Ukrainian].

3. Boiko O. Povnomasshtabne vtorhnennia Rosii v Ukrainu: perebih osnovnykh faz viiny. *Rosiisko-ukrainska viina. Entsyklopedychnyi hlosarii*. 2024. Vyp. 1. S. 28–64. [in Ukrainian].

4. Bocharnikov V. P., Svieshnikov S. V., Tymoshenko R. I. Systemni voienno-politychni rysy suchasnogo konfliktu na terytorii Ukrainy: monohrafiia. Kharkiv: KhNUPS, 2019. [in Ukrainian].

5. Vermenych Ya. Fenomen pohranychchia: Krym i Donbas v doli Ukrainy. Kyiv: Instytut istorii Ukrainy, 2018. [in Ukrainian].

6. Voienno-istorychnyi opys rosiisko-ukrainskoi viiny. Kyiv: Ministerstvo oborony Ukrainy, Heneralnyi shtab Zbroinykh syl Ukrainy, Tsentr doslidzhennia voiennoi istorii Zbroinykh syl Ukrainy, 2022: Liuty berezen. 114 s., kviten. 148 s., traven. 130 s., cherven. 129 s., lypen. 166 s., serpen. 208 s., veresen. 169 s., zhovten. 206 s., lystopad. 175 s., hruden. 182 s.; 2023: sichen. 168 s., liutyi. 183 s., berezen. 179 s., kviten. 166 s., traven. 196 s., cherven. 203 s., lypen. 207 s., serpen. 200 s., veresen. 201 s., zhovten. 195 s., lystopad. 175 s., hruden 182 s., 2024: sichen. 205 s., liutyi. 212 s. [in Ukrainian].

7. Hai-Nyzhnyk P. Viina na skhodi Ukrainy: persha faza (1 bereznia – 24 serpnia 2014 r.). Viina na Donbasi. 2014–2017 rr.: zb. nauk. prats za materialamy III Vseukrainskoi naukovo viiskovo-istorychnoi konferentsii, 19 kvitnia 2018 r. Kyiv, 2018. S. 29–34. [in Ukrainian].

8. Hai-Nyzhnyk P. P. Rosiisko-ukrainska viina – viina za zhyttia (2014–2022 rr.): periodyzatsiia. *The Russian-Ukrainian war (2014–2022): historical, political, cultural-educational, religious, economic, and legal aspects: Scientific monograph*. Riga, Latvia: “Baltija Publishing”, 2022. S. 452–465. [in Ukrainian].

9. Haliv M., Ilnytskyi V. Kharakter suchasnoi rosiisko-ukrainskoi viiny (2014–2023): vitchyzniani istoriohrafichni dyskurs. *Problemy humanitarnykh nauk: zbirnyk naukovykh prats Drohobyskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka. Seriia: Istoriiia*. 2023. Vyp. 13/55. S. 47–73. [in Ukrainian].
10. Haliv M., Ilnytskyi V., Karpenko O. Problematyka henotsydu Rosii shchodo ukrainsiv v ukrainskykh zasobakh masovoi informatsii (2022–2024). *Novitnia doba*. 2024. Vyp. 12. S. 75–96. [in Ukrainian].
11. Hlavy Parlamentiv Ukrainy ta SShA pidypsaly Memorandum pro spivpratsiu u Vashynhtoni. 2018. URL: <https://www.rada.gov.ua/news/Novyny/146028.html> [in Ukrainian].
12. Hliboshchuk M., Ilnytskyi V., Starka V. Yak ideolohichni zasady bilohvardiiskoho rukhu vplynuly na svitohliad V. Putina. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk*. 2022. Vyp. 53 (1). S. 12–21. [in Ukrainian].
13. Horbulin V. P. (red.). Svitova hibrydna viina: ukrainskyi front: monohrafiia. Kyiv: NISD, 2017. [in Ukrainian].
14. Hrebeniuk M., Hrytsiuk V., Shchypanskyi M. Istorychna periodyzatsiia antyterorystychnoi operatsii na skhodi Ukrainy (14 kvitnia 2014 – 30 kvitnia 2018 rr.). *Ukrainskyi istorychnyi zhurnal*. 2020. Vyp. 4. S. 176–191. [in Ukrainian].
15. Hrytsiuk V., Pashkova O. Istorychna periodyzatsiia rosiisko-ukrainskoi viiny: metodolohichni aspekty ta naukovyi refleksii. *Voienno-istorychnyi visnyk*. 2024. № 1. S. 5–15. doi: 10.33099/2707-1383-2024-51-1-5-15 [in Ukrainian].
16. Hrytsiuk V., Lysenko O. Viina Rosiiskoi Federatsii proty Ukrainy: voiennyi, mizhnarodno-pravovyi, heopolitychnyi ta ekonomichni vymiry. *Ukrainskyi istorychnyi zhurnal*. 2023. Vyp. 2 (569). S. 5–33. [in Ukrainian].
17. Hrytsiuk V. Istorychna periodyzatsiia shyrokomasshtabnoi zbroinoi ahresii Rosiiskoi Federatsii proty Ukrainy. *Ukrainske viisko: suchasnist ta istorychna retrospektyva: Zbirnyk materialiv III Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii (Kyiv, 23 lystopada 2022 r.)*. Kyiv, 2022. S. 45–46. [in Ukrainian].
18. Hrytsiuk V., Lysenko O. Viina Rosiiskoi Federatsii proty Ukrainy: voiennyi, mizhnarodno-pravovyi, heopolitychnyi ta ekonomichni vymiry. *Ukrainskyi istorychnyi zhurnal*. 2023. Vyp. 2. S. 5–33. [in Ukrainian].
19. Hrytsiuk V., Lysenko O., Seheda S., Trofymovych V. Ukraina v umovakh zbroinoi ahresii Rosiiskoi Federatsii. *Narysy voienno-politychnoi istorii Ukrainy: navchalnyi posibnyk*. Ostroh: Natsionalnyi universytet “Ostrozka akademiia”, 2022. S. 499–566. [in Ukrainian].
20. Hrytsiuk V., Pashkova O., Pokotylo O., Seheda S., Skriabin O. Informatsiino-dovidkovi materialy shchodo khronolohii podii 2014–2019 rokiv, yaki vidbuvalysia v Avtonomnii Respublitsi Krym ta pid chas provedennia antyterorystychnoi operatsii / operatsii Obiednanykh syl na Skhodi Ukrainy. (Rekomendovano MON Ukrainy dlia vsikh osvitykh

zakladiv, lyst № 22.1/1 0-2236 vid 10.06.2019). URL: <https://zakinppo.org.ua/na-dopomogu-vchitelju/istorija/5417-informacijnodo-vidkovi-materiali-schodo-hronologii-podij-2014-2019-rokiv-jaki-vidbuvali-sja-v-autonomnij-respublici-krim-ta-pid-chas-provedennja-antiteroristichnoi-operacii-operacii-ob-ednanih-sil-na-shodi-ukraini> [in Ukrainian].

21. Tychuk D., Karin Yu., Mashovets K., Husarov V. Vtorhnennia v Ukrainu: khronika rosiiskoi ahresii. Kyiv: Brait Buks, 2016. [in Ukrainian].

22. Zalizniak L. Istorychni vytoky ta tsyvilizatsiini peredumovy rosiisko-ukrainskoi viiny 2014 – 2016 rr. *Ukrainoznavstvo*. 2016. Vyp. 3 (60). S. 26–39. [in Ukrainian].

23. Ivanyshyn P. V. Prychyny viiny z Moskoviiieu y viiskovo-politychni perspektyvy Ukrainy. *The Russian-Ukrainian war (2014–2022): historical, political, cultural-educational, religious, economic, and legal aspects: Scientific monograph*. Riga, Latvia: “Baltija Publishing”, 2022. S. 918–922. [in Ukrainian].

24. Ilnytskyi V., Kutska O. Periodyzatsiia rosiisko-ukrainskoi viiny (2014–2022) v ukrainskomu naukovomu dyskursi. *Problemy humanitarnykh nauk. Seriia Istoriia*. 2023. Vyp. 13/55. S. 162–177. DOI: 10.24919/2312-2595.13/55.283087 [in Ukrainian].

25. Ilnytskyi V., Starka V., Haliv M. Rosiiska propaganda yak element pidhotovky do zbroinoi agresii proty Ukrainy. *Ukrainskyi istorychnyi zhurnal*. 2022. Vyp. 5. S. 43–55. DOI: 10.15407/uhj2022.05.043 [in Ukrainian].

26. Ilnytskyi V., Telvak V., Talalai Yu. Suchasna rosiisko-ukrainska viina na shpaltakh “The British Army Review” (2022–2024). *Problemy humanitarnykh nauk. Seriia Istoriia*. 2024. Spetsvypusk. S. 130–146. [in Ukrainian].

27. Ilnytskyi V., Tsaryk R. Materialno-kulturni aspekty uvichnennia pamiaty ukrainskykh zakhysnykiv i zakhysnyts pid chas rosiisko-ukrainskoi viiny (2014 – 2024). *Visnyk Cherkaskoho universytetu. Seriia istorychni nauky*. 2024. Vyp. 2. S. 105–116. [in Ukrainian].

28. Ilnytskyi V., Tsaryk R. Piznavalno-informatsiini ta vykhovni zakhody shchodo ushanuvannia pamiaty uchasnykiv i zhertv rosiisko-ukrainskoi viiny (2014–2024). *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk*. 2024. Vyp. 81 (2). S. 4–13. [in Ukrainian].

29. Ilnytskyi V., Tsaryk R. Formuvannia istoryko-memorialnoho naratyvu suchasnoi rosiisko-ukrainskoi viiny. *Ukrainski istorychni studii*. 2025. Vyp. 17(59). 213–224. [in Ukrainian].

30. Kyrydon A. M., Troian S. S. Tsyvilizatsiina viina 2014–2022 rr.: natsionalno-vyzvolna viina Ukrainy XXI stolittia (teoretychnyi dyskurs). *The Russian-Ukrainian war (2014–2022): historical, political, cultural-educational, religious, economic, and legal aspects: Scientific monograph*. Riga, Latvia: “Baltija Publishing”, 2022. S. 523–534. [in Ukrainian].

31. Kyrydon A., Troian S. Chy mozna Rosiisko-ukrainsku viinu 2014–2022 rr. nazvaty vidkladenoiu abo vidterminovanoi velykoiu viinoiu v Yevropi, yaka povynna ostatochno zavershyty perekhid do novoi systemy mizhnarodnykh vidnosyn? *PERELOM: Viina Rosii proty Ukrainy u chasovykh plastakh i prostorakh mynuvshyny. Dialohy z istorykamy*. U 2-kh kn. Kn. 1 / Vidp. red. V. Smolii; Uporiad.: H. Boriak, O. Yas. Kyiv: Instytut istorii Ukrainy, 2022. S. 188–189. [in Ukrainian].

32. Kosmyna V. H. Problemy metodolohii tsyvilizatsiinoho ,analizu istorychnoho protsesu. Zaporizhzhia: Zaporizkyi natsionalnyi universytet, 2011. [in Ukrainian].

33. Kutska O. Antyterorystychna operatsiia na Skhodi Ukrainy (2014–2018 rr.): etapy ta yikh kharakterystyka. *Liudyna i tekhnika u vyznachnykh bytvakh svitovykh voien XX st.: Zbirnyk dopovidei Mizhnarodnoi naukovoï konferentsii*. Lviv, 2019. S. 16–18. [in Ukrainian].

34. Lazarovych M. Rosiisko-ukrainska viina (2014 – 2017 roky). Korotkyi narys. Ivano-Frankivsk: Lileia-NV, 2017. [in Ukrainian].

35. Levchenko Yu. I. Rosiisko-ukrainska viina. Ch. 1: Neoholoshena viina (20 liutoho 2014 – 24 liutoho 2022): rekomendatsiinyi pokazchych [Elektronne vydannia]. Kyiv: Vyd-vo NPU imeni M. P. Drahomanova, 2022. [in Ukrainian].

36. Lysenko O. Ye. Fenomenolohiia viiny Rosii proty Ukrainy yak obiekt humanitarnykh doslidzhen (za materialamy dopovidi na zasidanni Prezydii NAN Ukrainy 25 travnia 2022 r.). *Visnyk Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy*. 2022. Vyp. 7. S. 85–98. [in Ukrainian].

37. Mahda Ye. V. Hibrydnaia viina: vyzhyty i peremohty. Kharkiv: Vivat, 2015. [in Ukrainian].

38. Ofitsynskyi Yu. Suchasna rosiisko-ukrainska viina (za materialamy hazety “The New York Times” 2013–2017 rokiv). Uzhhorod: RIK-U, 2018. [in Ukrainian].

39. Palii, O. Heoichna borotba Ukrainy proty povnomasshtabnoi ahresii Rosii. 2022. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/metodichni%20recomendazii/2022/08/31/Inform.materialy-HEROYICH-NA.BOROTBA.UKR.31.08.2022.pdf> [in Ukrainian].

40. Rozshyrenyi komentar tablytsi istorychnoi periodyzatsii tretoho periodu rosiisko-ukrainskoi viiny. Lyst zastupnyka nachalnyka Heneralnogo shtabu Zbroinykh Syl Ukrainy vid 12.01.2023 r. № 300/1/S/287. Kyiv, 2003. [in Ukrainian].

41. Rosiisko-ukrainska viina. Entsyklopedychnyi hlosarii / Uporiadnyky: d. i. n., prof. A. Kyrydon, k. i. n., dots. A. Ivanenko; za zah. red. d. i. n., prof. A. Kyrydon. Kyiv: Derzhavna naukova ustanova «Entsyklopedychne vydavnytstvo», 2024. Vyp. 1. [in Ukrainian].

42. Rusnaka I. (zah. red.). Bila knyha antyterorystychnoi operatsii na Skhodi Ukrainy (2014–2016). Kyiv: Natsionalnyi universytet oborony Ukrainy imeni Ivana Cherniakhovskoho, 2017. [in Ukrainian].

43. Rushchenko I. Viina tsyvilizatsii: anatomii ukrainsko-rosiiskoho konfliktu. Kyiv: Kyievo-Mohylianska akademiia, 2020. [in Ukrainian].
44. Rushchenko I. P. Rosiisko-ukrainska hibrydna viina: pohliad sotsioloha: monohrafiia. Kharkiv: FOP Pavlenko O. H., 2015. [in Ukrainian].
45. Rushchenko I. P. Rosiisko-ukrainska viina: mizhtsyvilizatsiina skladova konfliktu. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Serii sotsiologichna*. 2018. Vyp. 12. S. 42–52. [in Ukrainian].
46. Riabchuk M. “Ukraina vidihraie istorychnu rol u probudzhenni Zakhodu”. 2022. URL: <https://localhistory.org.ua/texts/interviu/ukrayina-vidigraie-istorichnu-rol-u-probudzhenni-zakhodu-sergii-iekelchik-u-rozmovi-z-mikoloiu-riabchukom/> [in Ukrainian].
47. Sytnyk O. M. Istorychni vytoky rosiisko-ukrainskoi viiny 2014 – 2017 rokiv. *Skhidnoevropeyskyi istorychnyi visnyk – East European Historical Bulletin*. 2017. Vyp. 2. S. 71–81. [in Ukrainian].
48. Smolii V., Yas O. Suchasna rosiisko-ukrainska viina u svitli post kolonializmu. *Visnyk Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy*. 2022. Vyp. 6. S. 3–16. [in Ukrainian].
49. Udod O. Yak istorychna propahanda v RF formuie obraz ukraintsia yak tsyvilizatsiinoho voroha? *PERELOM: Viina Rosii proty Ukrainy u chasovykh plastakh i prostorakh mynuvshyny. Dialohy z istorykamy*. U 2-kh kn. Kn. 2 / Vidp. red. V. Smolii; Uporiad.: H. Boriak, O. Yas. Kyiv: Instytut istorii Ukrainy, 2022. S. 1485–1487. [in Ukrainian].
50. Felshtynskyi Yu., Stanchev M. Tretia svitova. Bytva za Ukrainu. Kyiv: Nash Format. 2015. [in Ukrainian].
51. Shapoval, Yu. Rosiia namahaietsia lehitymizuvaty v informatsiinomu prostori naratyv pro te, shcho zaraz na terytorii Ukrainy ide Tretia svitova viina. Chy tse napravdu tak? *PERELOM: Viina Rosii proty Ukrainy u chasovykh plastakh i prostorakh mynuvshyny. Dialohy z istorykamy*. U 2-kh kn. Kn. 1 / Vidp. red. V. Smolii; Uporiad.: H. Boriak, O. Yas. Kyiv: Instytut istorii Ukrainy, 2022. S. 215–216. [in Ukrainian].
52. Haliv M., Ilnytskyi V. Education between “class” and “nation”: the influence of the theory of class struggle on Ukrainian educational historiography (1920s – 1980s). *Echa Przeszlosci*. 2023. Vyp. 24 (2). P. 123–139. DOI: <https://doi.org/10.31648/ep.9671> [in English].
53. Haliv M., Ilnytskyi V. The methods of internal criticism of written sources in the works of ukrainian historians: on the example of scientific narratives on the history of education (1840s – 1930s). *Annales Universitatis apulensis. Series Historica*. 2021. Vyp. 1 (25). P. 281–297. DOI: 10.29302/auash.2021.25.1.14
54. Hrebenuk M., Hrytsiuk V., Shchypansky P. Key Events of the Second Period of the Armed Conflict in the East of Ukraine (05.09.2014 – 30.04.2018). *Codrul Cosminului*. 2020. Vyp. 26 (2). P. 357–378. [in English].

55. Hrebeniuk M., Hrytsiuk V., Shchypansky P. The Main Events of the First Period of Armed Conflict in the East of Ukraine (April – September 2014). *Codrul Cosminului*. 2018. Issue 24 (2). P. 377–408. [in English].

56. Ilnytskyi V., Haliv M. Theoretical Argumentation in the Historical Narrative of Ukraine of the Second Half of the 19th – First Half of the 20th century (on the Example of Research in the History of Education). *Eminak: Scientific Quarterly Journal*. 2022. Vyp. 3 (39). P. 66–80. [in English].

57. Ilnytskyi V., Telvak V. Ukraine Under the Conditions of the Second Year of Existential War in Analysts Reflections of the Warsaw Centre for Eastern Studies. *Skhidnoievropeyskyi Istorychnyi Visnyk – East European Historical Bulletin*. 2024. Vyp. 31. P. 218–237. DOI: 10.24919/2519-058X.31.306344 [in English].

58. Telvak V., Ilnytskyi V. A Year of Existential War in Analytical Reflections of the Warsaw Centre for Eastern Studies. *Skhidnoievropeyskyi Istorychnyi Visnyk – East European Historical Bulletin*. 2023. Vyp. 27. P. 249–258. DOI: 10.24919/2519-058X.27.281552 [in English].

59. Timeline of the Russian invasion of Ukraine / was last edited on 8 February 2025. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Timeline_of_the_Russian_invasion_of_Ukraine. [in English].

60. Walker N. Conflict in Ukraine:. Research Briefing. House of Commons, 2025. 103 p. URL: <https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/CBP-9847/CBP-9847.pdf> [in English].

Information about the authors:

Ilnytskyi V. I.,

PhD hab. (History), Professor, Head of the Department of History of Ukraine and Law, Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University, 24 Ivan Franko Str., Drohobych, Ukraine, postal code 82100 (vilnickiy@gmail.com)

Haliv M. D.,

PhD hab. (Education), Professor, Department of Ukraine's History and Law, Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University, 24 Ivan Franko Str., Drohobych, Ukraine, postal code 82100 (halivm@yahoo.com)

Kutska O. M.

PhD hab. (History), Professor, Head of the Department of Military History, Hetman Petro Sahaidachnyi National Army Academy, 32, Heroes of Maidan Str., Lviv, Ukraine, postal code 79026 (lesia8020@gmail.com)

Інформація про авторів:

Ільницький В. І.

доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри історії України та правознавства, Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, вул. Івана Франка, 24, м. Дрогобич, Україна, індекс 82100 (vilnickiy@gmail.com)

Галів М. Д.

доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри історії України та правознавства, Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, вул. Івана Франка, 24, м. Дрогобич, Україна, індекс 82100 (halivm@yahoo.com)

Куцька О. М.

докторка історичних наук, професорка, начальниця кафедри воєнної історії, Національна академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного, Героїв Майдану, 32, м. Львів, Україна, індекс 79026 (lesia8020@gmail.com)